

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging

OOST EN WEST.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post
binnenland bij vooruitbetaling. f 2.00
Voor Oost-Indië en het Buitenl. » 3.00
Afzonderlijke nummers. . . . » 0.05
Men abonneert zich voor minstens zes maanden
ingaaende op den dag der eerste toezending f 1.—

Prijs der advertentiën.

Per regel f 0.10
Bij plaatsing van 300 regels . . . 0.90
» » » 1000 » . . . 0.08
» » » 3000 » . . . 0.07

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie”, en gezonden aan den Voorzitter, G. E. V. L. VANZUYLEN, 7a Heerengracht of aan den Wvd Secretaris, H. L. VORSTENBOS, 42 Witte de Withstraat, beiden Den Haag.

Voor de Administratie, ook wat betreft Abonnement en Verandering van woonplaats, wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, 109 Laan Copes v. Cattenb., voor Advertentiën tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG” Haagpoort 4, beiden Den Haag.

Dit nummer bestaat uit Twee Bladen.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indië onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zodoende en ook door het verleen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f 5.— 's Jaars, (voor het buitenland minstens f 2.50). Zij die f 5 of meer contribueeren of een gift in één'schenken van f 100, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het Weekblad toegezonden.

De ondergeteekende
wonende te _____ wenscht
donateur-trice te worden der Vereeniging „Oost en West” tegen een jaarlijksche contributie van
f _____ den _____ 190
Handteekening:
Straat of gracht: _____

Inhoud van dit nummer.

Mededeelingen. — Welken weg zal men moeten nemen? — Oost-Indische berichten. — West-Indische Berichten. — De Sisal-Cultuur op de Sandwich-eilanden. — Van Vreemde Koloniën. — Boekaankondiging. — Naamlijst van leden. — Voornaamste inhoud van Nederlandsche tijdschriften voor Oost- en West-Indië. — Mail. — Feuilleton.

Mededeelingen.

I. Van het Hoofdbestuur:

Van de Afdeling Apeldoorn ontvingen wij ten geschenke eenige voorwerpen van Oost-Indische Huisvlijt door haar van eene weer naar Indië vertrekende dame aangekocht. De Mpij „Boeatan” zal deze in hare verkooptentoonstelling opnemen en de opbrengst aan ons afdragen. Ook van een lid uit Steenwijk ontvingen wij verblijdende berichten. Aan beiden onzen besten dank.

II. Van de Afdeling Zutphen:

De in de vorige maand uitgestelde voordracht met Hechtbeelden over Sumatra zal thans worden gehouden op Vrijdag 13 November a.s.

FEUILLETON.

Vóór vijf en vijftig jaren.

Uit het officiersleven op Sumatra.

Toen ik — als jong tweede-luitenant — mijn kameraad en lateren vriend, Frits Brinckman, leerde kennen, was hij reeds oud tweede-luitenant en erg op weg om erpulent te worden.
Hij was anders een bijzonder knappe vent, met een zwarten krallebol en blauwe oogen. Als Kadet was hij reeds verkleefd op een buitengewoon mooi meisje, slank en lenig, met kastanje-bruine lokken en daarbij passende oogen. Als hij verkleefd op haar was, zij niet minder op hem. Wanneer die prachtige jonge menschen zich te zamen in Breda vertoonden, waren de Kadetten, zooals van zelf spreekt en *extase*, maar ook heel Breda keek 't lieve paar bewonderend na.
Brinckman aan werd officier en ging naar Batavia. Weldra volgde Cato T. . . . hem daarheen; ze logeerde bij familie. Een heerlijke tijd voor de gelieven, maar natuurlijk verbleeden ze te trouwen. Helaas! Geld bezaten ze geen van beiden. Was het nog alléén om samen huis te houden, dat zou wel gegaan zijn. Cato zong binnensmonds: „Ik zou zoo graag met Krelis trouwen, falderaldera, falderaldera, ik zou wel weten huis te houwen, falderaldera, falderaldera”. Daar was echter die vermaledeide storting! Hoe aan die f 7000 te komen! Pogingen, daartoe aangewend, mislukten steeds. Brinckman was een goed officier; hij had echter eenige al te vrije begrippen omtrent krijgsgeld. Daardoor kwam hij dikwijls in botsing met zijn Bataljons-Kommandant. En dat was geen kwajongen! Het was de kranige, maar zeer gestrange majoor de Brauw! Zijn Bataljon had hij tot een Keurkorps gemaakt. Het duurde niet lang, of Brinckman kreeg eenige onaangename aanmerkingen, ook eenige dagen arrest. Dit, en het vooruitzicht om zijn meisje wel dikwijls te zien, maar steeds zonder kans om te trouwen, brachten hem er toe, om overplaatsing naar Sumatra's Westkust te

III. Van de Afdeling 's-Gravenhage:
Dinsdag 10 November a.s. des avonds ten 8 ure in de Arti-Zaal van het Zuid-Hollandsch Koffiehuis te 's-Gravenhage.

VOORDRACHT

van den heer F. W. MORREN, oud-Planter, lid der Koloniale Staten van Suriname over:

„Arbeidstoestanden en arbeidsvoorwaarden op cultuurondernemingen tusschen de „tropen”.

Daarna gelegenheid tot discussie.

Entrée: voor leden vrij, voor niet-leden f 0.25.

Plaatsen kunnen niet besproken worden.

Wij vestigen in het bijzonder de aandacht op deze voordracht, omdat de heer F. W. Morren persoonlijke ervaring opdeed omtrent arbeidstoestanden, niet alleen in Nederlandsch Oost- en West-Indië, maar ook in Centraal-Amerika en Duitsch-Nieuw-Guinea.

IV. Van de Maatschappij tot Bevordering van de Nijverheid, Huisvlijt en Kunstnijverheid der Inlandsche bevolking van Oost- en West-Indië, „BOEATAN”

Moeilijkheden met den eigenaar hebben ons doen besluiten van de huur van het in aanbouw zijnde huis, hoek Noordeinde en Heulstraat te 's-Gravenhage, af te zien en voor onze permanente tentoonstelling met verkoop en gelegenheid tot nabestelling, waaraan voor nijverheidsartikelen onze monsterkamer zal verbonden zijn, werd, ingaande met 1 November j.l., gehuurd het winkelhuis, Plaats No. 9 aldaar.

Met de inrichting van het lokaal werd reeds begonnen en nog in den loop der maand November zal men hopelijk gereed zijn en zal de opening zoo spoedig mogelijk kunnen plaats hebben.

Do Raad van Beheer koos tot voorzitter den heer G. E. V. L. VANZUYLEN en tot secretaris den heer G. P. ROUFFAER. Aan den eerste werd als gedelegeerd lid het dagelijksch bestuur en beheer opgedragen.

Tot directrice van het verkoop- en bestellingslocaal, tevens boekhoudster, werd aangesteld Mej. C. LOEBER. Goedgekeurd werd, dat de presidentie der 5e Commissie, in afwachting van het tot stand komen der naamloze vennootschap, reeds maatregelen had getroffen tot aankoop en bestelling van kunstnijverheids- en huisvlijt-producten en de daaruit voortvloeiende geldelijke verplichtingen werden overgenomen.

Ook werd besloten het kapitaal der firma te beleggen bij de firma Scheurleer & Zonen te 's-Gravenhage.

Buiten de expositie en de verkoop der artikelen, die wij uit Oost- en West-Indië betrekken, zal „Boeatan” zich ook gaarne belasten met verkoop in commissie van fraaie Indische kunstvoorwerpen, die Nederlandsche bezitters zouden willen van de hand zetten; opgave van de herkomst, wijze van bewerking en andere bijzonderheden zullen ons daarbij dienstig zijn voor ons doel.

Reeds in een vroeger nummer van het K. W. werd meegedeeld, dat men zich hiervoor kan wenden tot het gedelegeerd lid der Vereeniging, den heer G. E. V. L. Van Zuylen 7a, Heerengracht den Haag.

Ook kunstvoorwerpen, die men belangeloos aan de

Vereeniging zou willen afstaan, worden natuurlijk dankbaar aanvaard.

Van verschillende kanten werd ons het verzoek gedaan om van de namen der aandeelhouders, als van de ontvangen giften, eene opgave te doen. Wij geven aan dit verzoek in zooverre gehoor, dat wij, behalve waar het de Vorstelijke personen betreft, alleen de initialen vermelden.

Hebben ingeschreven voor giften:

Hare Majesteit de Koningin	f 3.000.—
Hare Majesteit de Koningin-Moeder	250.—
Zijne Koninklijke Hoogheid Prins Hendrik der Nederlanden	200.—
H. C. v. d. H. Amsterdam	100.—
P. W. J. id.	500.—
de familie B. C. de J. den Haag	1.000.—
Dr. C. W. J. Amsterdam	100.—
P. K. Scheveningen	100.—
Jhr. C. v. d. W. den Haag	50.—
L. J. D. id.	100.—
Nederlandsche Handelmaatschappij	500.—
Mr. C. M. P. den Haag	25.—
Mr. J. E. H. id.	100.—
J. W. P. te Utrecht	100.—
G. C. B. D. Amsterdam	500.—
Ned. Afd. Mij. van Nijverheid en Landbouw	50.—
P. H. B. den Haag	50.—
Mr. H. van T. id.	25.—
Baron S. v. H. Amsterdam	50.—
A. I. H. v. K. den Haag	100.—
Mevr. de Wed. Dr. D. J. Z. id.	25.—
Dr. H. P. M. id.	25.—
Van wege het Dept. van Koloniën	4.200.—
Aan aandeelen:	
Mr. A. C. den Haag	250.—
I. T. C. id.	1.000.—
Mr. C. Th. v. D. id.	500.—
P. I. v. H. id.	100.—
H. H. d. R. id.	200.—
D. A. J. K. id.	250.—
Mr. J. W. v. L. id.	500.—
Jhr. H. L. id.	250.—
R. M. N. id.	500.—
I. M. P. H. id.	100.—
C. I. v. S. id.	250.—
Jhr. J. A. G. v. d. S. id.	50.—
Jhr. W. H. T. v. B. id.	500.—
Mevr. N. v. Z. T. id.	150.—
E. v. Z. id.	100.—
meij. A. J. v. O. id.	50.—
Jkvr. H. B. d. l. B. C. id.	150.—
A. D. S. Bloemendaal	500.—
mr. N. G. P. den Haag	250.—
G. A. v. P. id.	250.—
Dre. W. G. v. d. P. id.	100.—
Heer en Mevrouw A. H. G. F. id.	100.—
Jkvr. C. v. H. id.	100.—
H. P. v. d. B. Rotterdam	100.—
Jhr. mr. O. J. H. v. L. S. den Haag	100.—
Mr. C. P. H. id.	100.—
J. v. G. id.	100.—
Mevr. Wed. J. K. Hemvelse berg	100.—
F. S. Dordrecht	100.—
Mevr. K. den Haag	500.—
Mr. N. P. v. d. B. Amsterdam	100.—
Mr. J. H. F. v. d. P. den Haag	500.—

Jhr. mr. C. H. J. v. H. id.	100.—
J. W. Zandpoort	100.—
J. G. C. A. d. V. den Haag	50.—
Mr. F. J. H. d. W. P. id.	100.—
W. v. d. Z. id.	50.—
Mevr. C. R.—K. id.	50.—
Firma S. Groningen	50.—
v. B. den Haag	50.—
Mevr. en mej. v. B. id.	400.—
Mevr. M. T.—P. id.	50.—

Mochten er in of buiten den kring van onze aandeelhouders nog personen zijn, die door het nemen van een of meer aandeelen van f 50.— of door eene gift in eens, het doel, dat onze Maatschappij voor oogen heeft, willen bevorderen, dan zal daarvan door onzen Raad van Beheer goede nota worden genomen.

Voor het bedrag der ontvangen giften nam de Vereeniging „Oost en West” deel in het Maatschappelijk kapitaal, zoodat twee serieën van f 10.000 thans zijn uitgegeven. Zouden wij echter binnenkort kunnen overgaan tot het eveneens uitgeven eener derde serie van f 10.000, dan zou dit der Indische kunstnijverheid en huisvlijt zeer ten goede komen.

Welken weg zal men moeten nemen?

Toen het Voorloopig Verslag van de in de afdelingen der Tweede Kamer over het ontwerp Oost-Indische Begrooting voor 1904 gemaakte opmerkingen was verschenen, ontbrak ons den lust om, als vervolg op onze beschouwing over genoemd ontwerp en zijn memorie van toelichting, ook over dit Verslag onze meening te zeggen, omdat wij daarin niets anders vonden dan de gewone staalkaart van van alles, en eigenlijk geen enkele krachtige opmerking of aanwijzing, die er aan deed denken, dat het belangrijke vraagstuk van *to be or not to be*, van de toekomst van het Koloniale Nederland in het Oosten, binnen enkele weken in de Volksvertegenwoordiging zal moeten worden behandeld.

Wij werden echter dezer dagen aan dit staatsstuk herinnerd door een artikel in het Tweede Blad B van de *Nieuwe Rotterdamse Courant* van 26 October j.l. getiteld: „De eerste stap op een verkeerden weg”.

Met ernst komt dit blad er tegen op, dat zich, na de algemeene afkeuring in de pers van het geknutsel met den, in een renteloos voorschot van Nederland, omgezette sluitpost der begrooting, thans bij de bespreking van het V.V. eene strooming openbaarde om, in afwachting van beter, daaraan dit jaar, toch maar godkeuring te hechten; eene strooming, zegt het Rotterdamse blad, die zelfs tot de vrienden van Indië is overgeslagen, want in het *Sociaal Weekblad* geeft Mr. van Deventer, die het eerst met nadruk wees op het bestaan eener eereschuld van Nederland aan Oost-Indië, een overeenkomstig advies.

De *Nieuwe Rotterdamse Courant*, duidt het ons niet ten kwaade, dat wij, als tusschenzinn, even

op, die nog eenszins matig leefden. De sociëit was reeds vroeg de verzamelaars der officieren; er werd veel kaart gespeeld en veel gedronken. De majoor ontbrak zelden. Er was echter een adjudant-onderofficier — Salikroep heette dat factotum — die zijn chef in het drinken wel navolde, maar tevens op diens bureau alle werkzaamheden verrichtte; hij zorgde er wel voor niet dronken te worden, en maakte zich onmisbaar. De majoor zat dus danig onder de plak van Salikroep. Eens terwijl het sociëitsvermaak in vollen gang was, kwam de adjudant-onderofficier aangewandeld. „Hemel!” riep de majoor, „daar komt die vervelende kerel aan, zegt Mijne Heeren, dat ik er niet ben!” en meteen plaatste hij zich achter de deur. Salikroep, sluw in alles, zag zijn chef door de reet. Zonder zich te bedenken, sloeg hij de deur dicht, wees op den roodwangigen dikzak en zei: „Heeren! een hoofdofficier!” Verbazende consternatie. De adjudant, anders geen gewone sociëitsbezoeker, stond op en gelaste Salikroep weg te gaan, hetgeen ook gebeurde.

Het duurde niet lang, of deze wijze van leven en dienen werd overal besproken. De generaal Michiels, die als Gouverneur langzamerhand meer de burgeraangelegenheden dan de militaire behandelde, zond aan den Militairen Kommandant der Padangsche Bovenlanden den last om onverwachts naar Bondjol te reizen, ten einde het bataljon te inspecteeren. Toevallig was de majoor de Brauw, bij zijn bevordering tot luitenant-kolonel, tot kommandant der Bovenlanden, standplaats Fort de Kock, benoemd. Ook hem waren reeds allerlei geruchten ter oore gekomen. Men vertelde, dat de sociëit van den morgen tot den avond bezocht was door den majoor en een tiental trouwe medehelpers in het borrels-drinken en kaartspelen; dat slechts de solide kapiteins en luitenants zich met den troep bezig hielden, dat een der joligste luitenants zich verdienstelijk gemaakt had, om voor elk der vele borrels, die dagelijks verorberd werden, een naam te bedenken en er een liedje op te zingen. Deze beruchte uitvinder en dichter heette van Bergentoren, evenals de onderadjutant Salikroep, een type, dat nergens dan in Bondjol een week lang in functie had kunnen blijven.

1) Zwarte slinger-apeu.

uren ver weerklinken. Het zingen ging hier gemakkelijk, daar de weg zoo vol steile hoogten en laagten was, dat aan draven of galopperen niet te denken viel.

Het was een echte natuurweg; eerst in 1847 werden er pl. minus 10,000 arbeiders heen gezonden om de ergste hoogten en steilten wat effen te maken. Ook aan dezen zang- en klimtocht kwam na een paar uren een einde en weldra werd het koele, vochtige Padang Pandjang bereikt. Daar was een vrij goed logement en hier dus de tweede pleisterplaats. Den derden dag naar Fort de Kock, waar een groot garnizoen was, leverde een genotvollen dag op. De weg leidt door een der heerlijkste streken van de Bovenlanden en het klimaat is er koel en opwekkend.

Wij zullen onzen kameraad niet verder volgen op zijn tocht naar Bondjol. Genoeg zij het te zeggen, dat te Fort de Kock een paar gezellige dagen en vrolijke avonden werden doorgebracht, dat Brinckman's paard zich uitstekend hield ook op den zeer lastigen weg door het Karboewengat en dien door de diepe ravijnen van Pantar en de Massang en dat hij den negenden dag, na zijn vertrek uit Padang, te Bondjol aankwam.

Na de belegering dier hoofdstad der Padries, een beleg, dat drie jaren geduurd en verbandend veel menschenlevens gekost had, waren er 4 kompagnieën van het 11de Bataljon Infanterie in garnizoen gekomen. De officieren hadden zich, zooals dat op Sumatra de gewoonte was, bamboezen hutjes gebouwd en leefden er, onder het bevel van den goedigen, dikken majoor Kluis als *God in Frankrijk*. Jammaer echter, dat de verveling de meesten bunnier — met den majoor aan het hoofd — geducht te pakken kreeg en dat toen, bij gemis aan franschen wijn, de flesch met Schiedammer steeds de ronde deed. Natuurlijk viel zulks niet in den smaak van den *gentlemanlike*, edelen Brinckman. Hij vermaakte zich echter dikwijls om de allerzwaarste tooneelen, die te Bondjol voorvielen; enkele malen vervulden zij hem ook wel met walging, maar, wijl de dienst aller-gemakkelijkst was en de majoor, als een smulpaap, hem dikwijls aan zijn tafel noodigde, maakte hij *bonne mine à mauvais jeu*, en hield hij zich gewoonlijk met kameraden

stil staan bij die woorden «vrienden van Indië». Ze zijn, zooals wij best begrijpen, achteloos den schrijver van het redactie-artikel uit de pen gevloeid, maar ze geven toch te denken! Van eene tegenstelling kan hier natuurlijk geen sprake zijn, maar is niet het gebruik van dien term eene duidelijke vingerwijzing naar den graad van belangstelling, die buiten de zoogenaamde Indische kringen en de Indische vereenigingen in Nederland voor het welzijn der Indiërs in de Koloniën en bezitting gevoeld wordt?

Wij vervolgen, na dit intermezzo, onze beschouwingen.

Van de bladen der Ministeriële partij, die den weg, welken de Minister van Koloniën wil inslaan, verkeerd hebben gevonden, worden in het door ons aangehaalde artikel genoemd de *Residentie* en de *Standaard*. Wat betreft het eerste blad was die afkeuring ook voor ons duidelijk, doch het artikel «*Koloniale zorgen*» van de *Standaard*, heeft integendeel op ons, van meet af aan, den indruk gemaakt, dat dit, zoo nauw aan den tegenwoordigen kabinetsleider verwante blad, eerst dan ernstige hulp aan Indië wenschte, wanneer een afgerond en goed doorwrocht plan, op het advies van «mannen in Indië thuis, economisch helder ontwikkeld en goede financiers» zou zijn aangenomen. Reeds dien wensch achten wij eene voorbereiding om later den raad te geven goed te keuren, dat de Regeering dit jaar slechts een schamel bedrag uit de Nederlandsche staatskas aan O. I. in renteloos voorschot, zou geven.

Geheel daarmee stemt dan ook overeen het veertiende dagen later geschreven artikel, waarin wordt volgehouden, dat Nederland, wellicht *over ettelijke jaren*, én den moed én de middelen vinden zal voor de maatregelen in 't groot, die *alleen redding brengen kunnen*. In overweging wordt gegeven om midderwijl maar wat te schipperen en aan te nemen, wat door de Regeering als renteloos voorschot zal worden aangeboden in afrekening op de voorgespiegelde 30 miljoen, die volgens de belofte dienen moeten om Indië te helpen aan hetgeen «eerst over lang, productief kan worden», eene qualificatie, waarmee men het echter blijkbaar zoo nauw niet nemen moet.

Let men nu op de verschillende meeningen, die in het V. V. zijn uitgesproken, dan is er alle kans, dat er weder een vol jaar zal verloren gaan, eer zelfs zal worden gedacht, aan ernstige voorbereidingen, tot hetgeen de *Standaard* noemt: de maatregelen in het groot, die alleen redding kunnen brengen!

Wel zal, naar wij verwachten, door hen, die even als wij overtuigd zijn, dat er van verschillende zijden dreigend gevaar bestaat, een ernstige strijd worden aangebonden tegen het stelsel der kleine middelen, die geen blijvende, afdoende hulp kunnen brengen en tegen de loomheid en lautheid, die doorstralen in het tot een oplossing brengen niet alleen van alles, wat moet gedaan worden, maar zelfs in het houden van een onderzoek, naar de oorzaken van den achteruitgang van de economischen toestand. Een onderzoek, dat wij steeds onnoodig hebben geacht, om met het zeker en vast voor de hand liggende te kunnen beginnen, maar dat door anderen als voorwaarde wordt gesteld, om vooraf tot een vast stelsel van herstellingsarbeid te kunnen geraken.

De Nieuwe Rotterdammer waarschuwt van haar standpunt op nieuw tegen het telken jare verlenen van, tot geen bepaald bedrag vooruit vastgestelde, rentelooze voorschotten, die eene verhouding tusschen O-Indië zouden in 't leven roepen, nog onhoudbaar dan die der vroegere batige sloten, want ginder zal men morren over onvervulde behoeften en hier zal men morren over een niet te dragen last.

Wat wil zij dan? In 't kort het volgende:
Na een in Indië opgemaakt reddingsplan, moet dit door «goede financiers en helder ontwikkelde huishoudkundigen», zooals Nederland die bezit, beoordeeld worden, en dan voere men dit plan uit door, even als men de West-Indische Koloniën geregeld subsidieert, dit ook te doen met de Oost-Indische bezittingen, doch, en dit in de eerste plaats, niet verder dan Nederlands eigen draagkracht toelaat! Want boorde men financieel zich zelf in den grond, dan zou Indië zeker

Als een donderslag viel het bericht der Inspectie onder de Sociëitsbezoekers neer, een bericht, dat natuurlijk Salikroep kwam brengen: «majoor, morgen komt de Overste de Brauw hier. Zijn adjudant heeft aan den luitenant Brinckman logies gevraagd en de overste stapt af bij den Controleur.» De naam van den vijftienden borrel bestier op de lippen des majours. Overhaast werden de glazen geleidigd en de sociëit verlaten.

Den volgenden morgen om 7 uur moest het bataljon in groot tenue parade maken. Dank zij de zorgen der matigen en vooral van den flinken adjudant Dumler, zagen de officieren, onderofficieren en manschappen er best uit. Er was slechts één uitzondering in het ordelijk geheel: De luitenant van Bergentoren, die wat te laat kwam en in een overspannen toestand verkeerde, kon zijn compagnie niet vinden. Hij liep achter het bataljon om, al zoekende en vragende, hetgeen velen deed proesten van het lachen. Weder was het de allesziende Salikroep, die den armen versuften officier terecht wees. De overste de Brauw, die alles reeds begreep, alles zag, maar bij zulk een warboel, weinig zeide, doch dacht: «aux grands maux les grands remèdes!» liet, na een vluchtige inspectie, het bataljon inrukken. Vervolgens werden de kazernes doorlopen en ten slotte de officieren bijeengeroepen in het schoollokaal. Daar ging het allesbehalve malsch toe. «Ik zal niet verder doorgaan met mijn inspectie» sprak de overste, «ik zal voorstellen het 11de Bataljon voorloopig te onthouden en om de officieren, onderofficieren en minderen bij andere Bataljons in te deelen. Hier in Bondjoi kan dan een Detachement van 150 man blijven onder bevel van een Kapitein.» Alzoo geschiedde. Aan het voorstel van den overste werd binnen drie maanden gevolg gegeven. De luitenant Brinckman werd bij het 10de Bataljon ingedeeld.

Hij had intusschen de briefwisseling met zijne schoone beminde gestaakt. Beiden zagen het hopenlooze in van langer wachten en schikten zich er in, de heerlijke vervolgden dagen als een schoonen droom te beschouwen. Cato had Frits zelfs eens aangeboden toch naar hem toe te komen en zijne

daarmee niet geholpen zijn.

Wij kunnen — mits men met het reeds dadelijk voor de hand liggende beginne — tegen zulk een stelsel geen bedenkingen hebben, alweer mits men de draagkracht van Nederland niet te laag schat.

Wij nemen aan, dat die draagkracht voldoende is, om jaarlijks met 4 miljoen gulden Oost-Indië te hulp te komen. Is dit zóó, dan stelle men die som als jaarlijksch subsidie vast. Maar in den vorm van gewoon jaarlijksch subsidie alleen zou dat bedrag véél te gering zijn om *tijdig* alles te doen, wat na rijp overleg en grondig onderzoek noodig zal worden bevonden. De heer Mr. N. G. Pierson heeft ons in zijn voordracht in 't Indisch Genootschap er op gewezen, dat, volgens de Engelsche hongersnoodcommissie van 1900, hulp, waarmee getalmd wordt, geen hulp is en eenvoudig wordt: «weggeworpen geld». Men sluit daarom achtereenvolgens leeningen ten laste van Nederlandsch-Indië, voldoende om er al, hetgeen noodig is, *flink en zonder verwijl* van uit te voeren en betale rente en aflossing van die leeningen in de eerste plaats uit het vaste jaarlijksche subsidie!

Is de draagkracht van Indië, zoodanig verbeterd, dat het weer op eigen wielen kan rijden, dan kan het subsidie vervallen en Indië draagt verder zelve den last van rente en aflossing der achtereenvolgens gecontracteerde schulden.

Men werpe ons nu niet tegen, dat Indië met een zoo gering bedrag, als men op die wijze zou kunnen leenen, niet te redden is. Dit zou waar zijn, wanneer niet, al het met dit geld uitgevoerde, binnen zeer korten tijd in verhoogde inkomsten het land ten goede kwam; wanneer niet met ernst was besloten om in Indië takken van groote nationale nijverheid in het leven te roepen; wanneer het niet onwrikbaar vast stond, dat in allen deele betere opleiding en ontwikkeling, waarvoor Nederland zal zorg dragen, en meerdere zekerheid van het behoud van zijn bezit, den inlander maken zullen tot een geheel ander mensch, dan hij nu is. Want al neemt men aan, dat de beschrijving van den Inlander, welke de heer C. J. Hasselman geeft in het pas verschenen Novembernummer van *De Indische Gids*, ietwat sterk is gekleurd, toch valt het niet te ontkennen, dat de lijdzaamheid en het conservatisme van den Inlander in doorsnee, hinderpalen zijn voor den algemeenen vooruitgang.

Wij waren met dit artikel zoo goed als gereed, toen wij het door ons aangehaald Novembernummer van den *I. G.* in handen kregen. Niet alleen het laatste Engelsche hongersnood rapport, maar de gansche geschiedenis der hongersnooden in Eng.-Indië en van de daartegen genomen maatregelen worden door den heer J. C. H. daarin behandeld. Wij vinden het jammer, dat dit artikel in niet veel meer handen komt, dan in die van de lezers van de *I. G.*, daarom zouden wij, als wij plaatsruimte en vergunning hadden — met onze teekeningen — er een groot deel van willen overdrucken.

Als eene stem uit Indië, die met ons betoog in harmonie is, laten wij hier enkele aanhalingen volgen.

In het Hoofdstuk IV. Conclusies, te trekken ten aanzien van Ned.-Indië, lezen wij op blz. 1633:

«Zou hieruit eenerzijds afgeleid kunnen worden, dat het gevaar voor christelijken wederkeer van hongersnood in Nederlandsch-Indië minder groot is, dan in Britsch-Indië, — eene onderstelling, die bevestiging vindt in de praktijk — anderzijds kan als vaststaand aangenomen worden, dat ook in Nederlandsch-Indië de intensiteit, die een hongersnood aanneemt, de invloed, die zij heeft op den economischen toestand der bevolking, in hoofdzaak afhankelijk is van het weerstandsvermogen der bevolking.

Verhooging van dat weerstandsvermogen moet derhalve het eerste nummer zijn op het koloniaal Programma.

De vraag, welke maatregelen in dit opzicht in de verschillende streken van Java genomen zullen moeten worden, maakt een onderdeel uit van het onderzoek der mindere welvaart-commissie. Het zou voorbarig zijn op deze vraag een gedetailleerd antwoord te willen geven, zoolang de resultaten van dit onderzoek nog niet bekend zijn.

In algemeenen zin kan echter aangenomen worden, dat, wil men tot verhooging van het weerstandsvermogen der bevolking geraken, aan drieërlei eisch zal moeten worden voldaan. In de eerste plaats zal van uit het Moederland, ingeval van nood, eene vrijgevoerde financieele politiek gevolgd moeten worden; in de tweede plaats zal de Inlander zelf naar behooren moeten medewerken tot verzekering van

huishoudster te worden, maar hij had dit besluit afgewezen. Spoedig daarop maakt hij kennis met een zacht, latsoneijk meisje van inlandsche ouders en koos haar tot huishoudster. Tot aan zijn dood is ze trouw bij hem gebleven.

In 1845 waren er drie Compagnieën van het 10de Bataljon te Padang-Pandjangan. Ik was daar in garnizoen, toen Brinckman er ook verscheen. Weldra kwam de tijd, dat het overschot van het 11de Bataljon, bestaande uit den majoor Klein, den 1sten luitenant van Bergentoren, het vaandiel en den adjudant-onderofficier Salikroep, Padang-pandjangan passeeren en daar nachtverblijf houden zouden. Vooraf ingelicht door Brinckman, was ik, zoolang dat troepje bij ons was en zoodra ik een der beruchte persoonsaandjes hoorde spreken, in een onafgebroken lachbui; nooit had ik zulke caricaturen van gegradueerde militairen gezien. En ook bij den afmarsch op den volgenden dag, was het een schouwspel, dat ik nimmer vergeten zal. De dikke, papperige majoor, die met moeite zijn ros besteedde, de waggelende luitenant, insgelijks te paard en daarbij de dikke Salikroep met eenige koeles voor de vaandiel en de bagage; daarenboven alles omgeven van een doordringende geur van arak; neen, het was zóó potsierlijk, dat alle toeschouwers hun buik vasthielden van het lachen. De kamers, waar Bergentoren en Salikroep in het logement geslapen hadden, waren geheel doortrokken van arak.

Het was mij vergund langen tijd met Brinckman samen te zijn. Van zulk een edel en ontwikkeld man viel veel te leeren. Hij, zoolang als zijn vroegere beminde, hadden zich in hun lot geschikt. Hoe hij het deed, vermeldde ik reeds. Ook zij hielden een anderen man dan den geliefde harer Jeugd. Haar echtgenoot was vele jaren ouder dan zij. Het is mij gegeven geweest haar later als getrouwde vrouw te leeren kennen. Zij was ook toen nog een schooneheid.

Wellicht vertel ik later nog een en ander over mijn vriend Brinckman; voor heden laat ik mijn herinneringen ten zijnen aanzien rusten.

ATHOS.

Zutphen, 22 October 1903.

het nut der maatregelen, die in zijn belang worden genomen; in de derde plaats zal door het Europeesch en Inlandsch Bestuur nauwgezette en onafgebroken waakzaamheid moeten worden betracht.

Ten aanzien van de financieele politiek valt ongetwijfeld een kentering ten goede waar te nemen, maar het moet betwijfeld worden, of men in het Moederland zich wel voldoende rekenschap geeft van het groote belang verbonden aan een uitgetrekt koloniaal bezit en van de daaruit voortvloeiende verplichtingen.

Nederland trekt belangrijke *indirecte* voordeelen uit zijn koloniaal bezit en de betekenis van Nederland op het gebied van handel, scheepvaart en industrie heeft het voor een niet gering deel aan dat bezit te danken. Nederlands *eigenbelang* is dus bij de welvaart der kolonie ten nauwste betrokken.

Nu zal in normale omstandigheden, dit ligt voor de hand, de kolonie zich zelf moeten kunnen bedruipen, zij zelve de middelen moeten verschaffen voor de bestrijding der in het belang der kolonie noodige uitgaven. Maar blijkt de welstand der kolonie gevaar te loopen, dreigt achteruitgang en is de kolonie zelve, hetzij door gemis aan financieele zelfstandigheid, hetzij om andere redenen, niet in staat hulp te bieden, dan zal het Moederland moeten inzien, dat eigen belang gebiedt te hulp te komen. En dan zal die hulp zich niet moeten bepalen tot het beginsel, dat het Moederland afziet van directe baten uit de kolonie en desnoods aan de kolonie geld wil leenen, maar dan zal, indien de nood dringt, niet opgezien mogen worden tegen het verlenen van directe financieele hulp.

Het is in deze richting, dat de oogen geopend zullen moeten worden van de Nederlandsche belastingplichtigen. Niet alleen, omdat Nederland in Indië een zedelijke roeping te vervullen, eene ethische richting te volgen heeft, maar ook en voornamelijk, omdat Nederlands welbegrepen eigenbelang medebrengt, dat het Indië welgaat, moet Indië, ingeval van nood, door Nederland geholpen worden. «The good of England, must come through the channels of the good India,» zoo waren de woorden van John Bright. Englands welzijn vloeit voort uit Indië's welzijn, en dit zelfde is geheel van toepassing op Nederland en Nederlandsch-Indië.

En dan volgt onder aan blz. 1634 eene noot van den volgenden inhoud:

«Wordt in deze richting gehandeld, dan is ook tevens de vraag opgelost, hoe men Indië, meer dan thans het geval is, zou kunnen doen profiteren van de in Indië gemaakte, doch voor een groot deel naar Nederland vloeiende, winsten van landbouw en andere ondernemingen. Die winsten worden thans in Nederland verteerd en komen voor een groot deel ten goede aan Nederlands kleinere burgerij en Nederlands fiscaal. Besteedt men nu een deel van de in het Moederland opgebrachte belastingen, in den vorm van nood, aan directe hulp aan de kolonie, dan wordt ook in dit opzicht het evenwicht enigszins hersteld en de billijkheid betracht.»

Wij maken hierop geen andere kantteekening dan deze: Ook wij zouden het voorbarig achten, om op de vraag: welke maatregelen in de verschillende streken van Java genomen zullen moeten worden? thans reeds een *gedetailleerd* antwoord te geven, maar, gelet op de langzaamheid, waarmee zooland hier als in Indië, als regel, commissiën tot een besluit komen, zouden wij het voor Java hoogst noodlottig vinden, wanneer met het begin der uitvoering van de door *De Standaard* bedoelde maatregelen in 't groot op 't rapport der «welvaart-commissie» moest worden gewacht.

Er ligt reeds genoeg werk voor de hand, waarvan men zeker weet, dat het goed en noodig is, en dat dus *dadelijk* kan worden uitgevoerd.

Oost-Indische berichten.

De annexatie van Korintji, Lombok en de particuliere industrie. Onderwijs. Boschwezen contra het binnenlandsch bestuur. Het nieuwe landhuurreglement. De rijkspostspaarbank is geen populair instelling. Het Dienggebergte. Oogstberichten. De nieuwe waterregeling in Cheribon. Suikercongres. Tentoonstelling van Chinese kunst. De badplaats Liwong. Eene nieuwe prauwmaatschappij. Veeziekten. Verpakking van ananas. Carolinapadi in Modjokerto. Eene nieuwe methode om planken te zagen.

De annexatie van Korintji zal, blijkens de *Sumatra-bode*, natuurlijk verandering brengen in de formatie der ambtenaren van het binnenlandsch bestuur in dit gewest en ook eene wijziging van de indeeling der afdeling Painan noodzakelijk maken.

Volgens de voorstellen van den assistent-resident van Painan zou, en naar de meening van dat blad zeer terecht, indien de, tot dusverre bestaande, weg van Tapan naar Korintji de eenige communicatieweg zal blijven tusschen Korintji en onze kust, de standplaats van den controleur van Indrapoera verplaatst moeten worden naar Tapan, omdat deze de meest bevolkte en grootste handelsplaats is en in de toekomst in belangrijkheid zal toenemen.

De controleurwoning te Indrapoera kan dan gebruikt worden, als passagierhuus voor doortrekkende ambtenaren en particulieren. Doch bij eventueelen aanleg van een nieuwen weg naar Korintji en wel van Ajer Hadji naar Siolah-Moekai (Korintji) zou naar de meening van den assistent-resident, de vestiging van den bestuurszetel te Tapan komen te vervallen, daar alsdan de onderafdeelingen Ajer Hadji en Indrapoera tot één controle-afdeeling vereenigd zouden kunnen worden, met Ajer Hadji tot hoofdplaats.

Lombok en de particuliere industrie. Onlangs wezen wij er op, dat het eiland Lombok, niet-tegenstaande het bijna 7 jaren onder ons rechtstreeksch gezag heeft gestaan, toch nog altijd niet voor de particuliere industrie wordt opengesteld. Thans verneemt de *Locomotief* nader, dat de Gouverneur-generaal van het opperbestuur de opdracht heeft ontvangen, om, wanneer hij denkt dat het tijdstip voor zulk een maatregel zal zijn aangebroken, daaromtrent breed gemotiveerde voorstellen aan het opperbestuur aan te bieden, doch in geen geval zonder voorkennis van de regeering tot dien stap te besluiten.

Ook daaruit valt de conclusie te trekken, zegt de schrijver, dat er nog heel wat water door de Soengedjangkoek zal moeten loopen, voordat westersche vrijbuiters het land ongehinderd zullen binnentrekken.

Onderwijs. Aan het *Nieuws van den Dag* voor N. I. ontlenen wij het een en ander, omtrent een bezook, door het hoofd van gewestelijk bestuur te Batavia, gebracht aan de school van den heer Woodford, in Gang Ribald, in de benedenstad, waar kinderen van rijke en arme, hoog- en laaggeplaatste Chineezen en Inlanders onderwijs ontvangen in het engelsch en nederlandsch.

Genoemde autoriteit was zeer voldaan over de wijze, waarop aldaar onderwijs werd gegeven, zooland als over de vaardigheid der kleinen, om zich in beide of in een van beide talen uit te drukken.

Sedert is in die inrichting veel veranderd, veel verbeterd. Het getal leerlingen is vermeerderd en tengevolge daarvan het onderwijzend personeel uitgebreid. Menig scholier heeft zijn opleiding voltooid en de school verlaten, om, als nuttig lid der maatschappij, van zijne, op deze school opgedane, kennis te profiteren en anderen, jongeren, hebben hunne plaatsen op de schoolbanken ingenomen.

Menig Chinezen of Inlander, die zich verheugen mag in eene goed bezoldigde betrekking in den handel als anderszins, heeft dit te danken aan zijne opleiding aan de school in Gang Ribald.

De schrijver acht de kennis van europeesche talen bij de Chineezen en ook bij de inlanders, zoo niet een noodzakelijk vereischte, dan toch een groot voordeel voor handel en nijverheid en in ieder geval de eerste stap tot beschaving, waarvan de regeering heet de pionier te zijn.

Hij kan het daarom niet genoeg prijzen, wanneer particulieren in dit opzicht een gedeelte van de taak der regeering op zich nemen of deze in hare loffelijke bedoeling steunen; eene betrekkelijk zoo onbaatzuchtige instelling als «the english and dutch institute» van den heer Woodford verdient, volgens hem, wel eenige belangstelling, zooland van de zijde der regeering, als ook van die der particulieren.

Terwijl toch op deze school het onderwijs zonder onderscheid van persoon gegeven wordt, staat het schoolgeld in verhouding met de financieele krachten der respectievelijke ouders.

Boschwezen contra het binnenlandsch bestuur. Zooland bekend, ontstond groot verschil van gevoelen tusschen den toenmaligen resident van Rembang en het boschwezen. Eerstgenoemde bracht zijn klachten, na op verzoek te zijn gepensionneerd, bij den minister van koloniën, die de indische regeering uitnoodigde daaromtrent een onderzoek in te stellen. Uit Buitenzorg wordt thans aan het *Bat. Nbl.* medegedeeld, dat het onderzoek eindelijk is afgelopen en het resultaat, de bundel, op deze zaak betrekking hebbende, stukken den minister is aangeboden. Hoewel de inhoud dezer stukken strikt geheim is gebleven, zegt de *Locomotief*, kan men verzekerd zijn, dat in ieder geval het wijzen op rotte toestanden door dien oud resident goed gedaan heeft; men is bij het boschwezen voorzichtigter geworden. En de terugslag der meerdere voorzichtigheid ondervindt het allereerst de bevolking, die zich nu rustiger en tevredener in de omgeving van 's lands bosschen kan bewegen.

Het nieuwe landhuurreglement. In *Mataran* schrijft Opmerker het een en ander over het reeds geheel gereed zijnde concept, op de wijziging van het landhuurreglement, waarin alle punten ingewilligd zijn en bijzondere aandacht gewijd wordt aan de opmerkingen en verzoeken, die in de vergaderingen te Solo en Djokja door de landhuurders of hun vereenigingen aan den heer van Rees zijn gericht. Ook de toelichting munt uit door helderheid en eene strikt rechtvaardige en genereuse uiteenzetting.

Dit concept wacht nog slechts op de goedkeuring en bekrachtiging van den Gouverneur-generaal, om in werking te worden gesteld.

De rijkspostspaarbank is geen populair instelling voor Indië. Met belangstelling volgt het *Soer. Hbl.* het lot van de postspaarbank in Ned.-Indië, die op 1 Juli 1898 in werking is getreden en dus nu haar eerste lustrum achter den rug heeft.

Volgens den schrijver staat het vast, dat het doel, er eene volksinstelling van te maken, niet verwezenlijkt is, al kan hij dan ook niet verklaren, dat het optimisme van de stichters bepaald ongegrond is gebleken. Dit blijkt uit de beroepsstatiek van de inleggers, welke als bijlage bij het verslag der postspaarbank over 1902 is gevoegd.

Van de *inlanders* waren:
2194 ambtenaren en beambten;
2391 dessahoofden en leden van dessabesturen;
2571 militairen;
4206 particulieren.

Enkele kleine categorieën worden door den schrijver verwaarloosd. Het groepje van 4206 „particuliere” inlanders is wel klein. Het toont welsprekend aan, dat de massa van het volk zich van het bestaan der postspaarbank niets aantrekt. Als het nog iets kan overleggen, doet het trouwens beter dit toe te vertrouwen aan de plaatselijke credit- en hulpbanken, die het tegen de woekeraars beschermen.

De, door de inlanders spaarders gestorte, bijdragen zijn niet groot, wat te begrijpen is: 2142 legden minder dan f 1 in; 5625 van f 1 tot f 10; 3049 van f 10 tot f 100; 323 van f 100 tot f 800 en 185 van f 300 tot f 600.

Als men in aanmerking neemt, dat, aan de spaar-zucht, eenige neiging om een voorbeeld te geven of een zachten wenk te volgen, niet vreemd is, kan dit resultaat na vijf jaren werkens niet schitterend worden genoemd.

Sterk komt uit, dat de postspaarbank in de oogen der inlanders geen volksinstelling is, als men nagaat, hoe de inlagen over den landaard verdeeld zijn.

Op 1 Januari 1903 vertegenwoordigde het totaal tegoed een bedrag van f 3,995,809.31.

Dit was verdeeld als volgt:
Europeanen f 3,551,774.57 of 88.9 pct. van het totaal;
Inlanders f 383,319.53 of 9.59 pct. van het totaal;
vreemde oosterlingen f 60,745.20 of 1.52 pct. van idem.

Het aandeel voor de inlanders is dus nog geen 10 pct. van het totaal.

Dat het getal inlandersche spaarders afnemende is, blijkt uit het volgende staatte, aangevende het percentage Europeanen, Inlanders en Vreemde oosterlingen, als inleggers op het einde van 1898, 1899, 1900, 1901 en 1902:

Europeanen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.
1898 55,22 pct.	42,41 pct.	2,37 pct.
1899 55,28 "	41,71 "	3,01 "
1900 57,02 "	39,93 "	3,05 "
1901 57,62 "	39,39 "	2,99 "
1902 58,69 "	38,14 "	3,07 "

Men ziet hieruit, zegt de schrijver, dat het percentage voor de inlanders daalde van 42,41 op 38,14 pct. Wel is waar werd door hen gemiddeld meer ingelegd, maar van eene stijgende populariteit is geen sprake. Trouwens waar niet te sparen valt, is deze populariteit uitgesloten.

Intusschen kan niet gezegd worden, dat de postspaarbank geen reden van bestaan heeft, zoo besluit de schrijver. Juist omdat zij tot in de kleinste en afgelegenste plaatsen haar filialen heeft en betrekkelijk niet duur werkt, kan men met haar bestaan vrede hebben en hopen dat zij voortdurend meer den spaar-zin zal ontwikkelen.

Het Diënggebergte. Men schrijft aan de *Preanger-Bode*, dat men op het Diënggebergte, dat heel zelden wordt bezocht, omdat het daar vrij koud is, nog eenige overblijfselen uit denouden tijd vindt, o. m. is daar een kom, geheel van steen vervaardigd en in den grond ingegraven, die dient om het bronwater op te vangen. Sinds jaren bestaat deze kom reeds en hij is nog geen enkelen keer geheel droog geweest. De bewoners van de omstreken komen hier om drinkwater te halen. Men vindt hier vele Javanen met blond haar, overigens geheel het javaansche type vertoonend. Niet ver daar vandaan, in de residentie Kedoe, vindt men de plaats, waar het bekende Tjandi Sewoe is geweest. De tempels zijn thans ruïnes. Tjandi Sewoe was eens een der voornaamste zetels van het Hindoeïsme op Java.

Oogstberichten. Het rapport, betreffende den stand der voedingsmiddelen over de maand Juli 1903, is hier en daar minder gunstig. In de afdeling Mr. Cornelis en in de controle-afdeeling Krawang was de oogst van niet minder dan 26000 bouws mislukt, terwijl de stand van het rijstgewas te velde in de afdeling Meester-Cornelis te wenschen overliet. Bereikbaarheid voor de toekomst bestond dan ook bij de oogsten en bevolking der districten Krawang en Reasendengklok van de afdeling Krawang. Men koesterde tevens zorg in de afdeling Indramajoe, waar, gelijk de controle-afdeeling Radjaloech en Telaga, de vooruitzichten van het te veld staande gewas minder goed waren, tengevolge van watergebrek, ziekten en overvloed.

Als mislukt werd opgegeven in de districten: Indramajoe pl. m. 1/2 gedeelte van den aanplant; Karangampel meer dan de helft; Sleman pl. m. 1/2 gedeelte; Pajamanan, Loembon Gegesik-lor, te zamen pl. m. 2/3 bouws; Loeragoeng 123 1/2 bouws; Tjiamis pl. m. 2/3 bouws en Rantja pl. m. 270 bouws. Op de particuliere landen: Indramajoe-West pl. m. 1/4 gedeelte en Kandanghauer 1/2 gedeelte. Naarstig wordt er naar gestreefd de teelt van tweede gewassen, met groote voedingswaarde op de sawahs over ingang bij de bevolking te doen vinden. Niet bemoeiend is hetgeen het rapport meldt omtrent de residentie Semarang. Het te veld staande rijstgewas in enkele districten der afdeling Japara werd middelmatig ongunstig in het district Tjeng-kalsewoe van de afdeling Pati.

Door ziekten, gebrek aan water, sprinkhanen en te laat planten, mislukten ruim 24000 bouws, waarvan ruim 6000 voor Demak, 824 voor Grobogan en 1552 bouws voor Pati komen.

Wenig hoopvol klinken ook de verwachtingen voor verscheidene dessa's in het district Djatirogo, der afdeling Toeban.

De stand der tweede gewassen in de verschillende residenties was over het algemeen bevredigend.

De nieuwe waterregeling in Cheribon. Uit Cheribon schrijft men aan de *Locomotief*, dat, in verband met de waterregeling, op de suikerfabrieken te Cheribon, zulke eigenaardige toestanden heerschen, dat het wel noodig is, daarop de aandacht der autoriteiten te vestigen. Bij de tegenwoordig hier heerschende ontzettende droogte, moet elke fabrikant er op bedacht zijn, zegt de schrijver, het aanwezige bevoelingswater op de meest oordeelkundige wijze aan te wenden; dit gebeurt echter niet, want men ziet tuinen „onder water zetten”, waarvan het riet reeds 4 en meer voeten hoog is. Men geschiedt speciaal in de tuinen der groote fabrieken, die kleintjes krijgen derhalve minder water en mogen niet zien verdorren.

Tot voor korten tijd bestonden geen bepalingen, omtrent het gebruik en de verdeling van het water. De leemte voorziet thans de, door den ingenieur ontworpen, waterregeling, die tot in de geringste onderdelen is uitgewerkt. De tenuitvoerlegging der bepalingen vervaate voorschriften wordt echter niet opgetoerd — zooals het zijn moet — aan den controleur, maar aan den wedono van het district Tjiledeog. Om vele redenen, die niet nader behoeven te worden genoemd, wordt het door de kleine fabrikanten bevestigd, dat de waterverdeling niet heeft plaats gehad door den ingenieur, er zou dan orde en regelmaat heerschen, die nu ver te zoeken zijn. Thans berust alles bij een inlandsch hoofd, die, met alle achtung voor zijn andere kwaliteiten gesproken, al zeer weinig heeft van een zorgvuldige verdeling.

De uitkomst heeft het dan ook afdoend bewezen, dat de nieuwe regeling heeft voor de kleintjes geen verandering gebracht in de onzekerheid en willekeur. Doch niet alleen de kleine fabrieken hebben gebrek aan water, de kleine man verkeert in hetzelfde geval, voor zijn polowidjo kan hij niet beschikken over het hem rechtmatig toekomende irrigatie-water.

Ontegenzeggelijk — zoo besluit de schrijver zijn artikel — is de waterregeling goed, doch de toepassing daarvan is te wenschen over en hierop de aandacht van het bestuur te vestigen, is het doel van zijn schrijven.

Suikercongres. In 1904 zal geen suikercongres worden gehouden. Dit wordt, van wege het hoofdbestuur van het Algemeen Syndicaat van suikerfabrikanten op Java, medegedeeld aan de besturen der afdelingen, nu deze in gebreke zijn gebleven, gevolg te geven aan het verzoek om stof te verzamelen, voor eventueel te houden inleidingen op het a. s. suikercongres. Het hoofdbestuur hoopt, dat in 1905 wederom een congres zal kunnen gehouden worden. Verder wordt het er op aan, dat vereenigingen in het leven worden geroepen van chemici, technici en landbouwkundigen.

Het doel van deze vereenigingen zou, blijkens het *Suiker-Hbl.*, zijn, om de detailzaken van het bedrijf, in de suikerindustrie, te behandelen en, door wrijving van gedachten, deze industrie op een zoo hoog mogelijk trap van beschaving te brengen.

Verder heeft het syndicaatsbestuur de wenschelijkheid te trekken, om op de begroting voor 1904 een post uit te trekken voor het uitschrijven van prijsvragen. Verder worden de afdelingsbesturen verzocht statistische gegevens te verzamelen, van de, in de afgelopen campagne voorgekomen, rietbranden, met vermelding der totale uitgestrektheid en de daardoor geleden financiële schade.

Het voornemen bestaat uit al de opgaven eene alnadael, algemeene becijfering te maken, over het financieel gedeelte, dat de industrie door de rietbranden in het afgelopen jaar geleden heeft. Ten slotte wordt medegedeeld, dat, met het oog op, hoogstwaarschijnlijk in 1904, dat, met het oog op, de afsluiting van de diplomatie, valseche diploma's en getuigschriften, men reeds bezig is aan de samenstelling van een adresboek van de geëmployeerden van suikerfabrieken op Java.

Tentoonstelling van chineseche beeldende kunst. Wij lezen in het *N. v. d. d. voor N. I.*, dat

het bestuur van den N. I. Kunstkring te Batavia het plan heeft gevormd, tot het houden eener tentoonstelling van chineseche beeldende kunst. Deze tentoonstelling zal plaats hebben op het einde van November 1903, vermoedelijk in het gebouw van de Loge. Reeds werd de toezegging van belangrijke inzendingen ontvangen, terwijl, behalve de commissie, die deze zaak zal regelen, de Kunstkring zich de medewerking verzekerd heeft van den heer Stuart, ambtenaar voor chineseche zaken en van verschillende aanzienlijke chineseche ingezetenen.

Het bestuur is voornemens algemeene medewerking in te roepen, tot verwezenlijking van bovengenoemd plan, waaraan zeker ook ieder, die voorwerpen van werkelijke kunstwaarde bezit, gaarne gevolg zal worden gegeven.

De commissie van uitvoering bestaat uit de volgende heeren: Ch. R. Bakhuizen van den Brink, resident van Batavia, voorzitter; J. Einthoven, ass.-resident van Batavia, H. N. Stuart, ambtenaar voor chineseche zaken, Tio Tek Ho, majoor der Chineezers, V. Zimmermann, koopman, J. Z. van Dijk, leeraar en J. G. van Ingen, leeraar, leden.

De badplaats Liwong. Uit Poerworedjo wordt aan de *Preanger-Bode* geschreven, dat, na de badplaats „Blauw water” in het Pasoeroeansche, de badplaats „Liwong” te Poerworedjo de mooiste en beroemdste is van geheel Midden- en Oost-Java. Zij is bekend om haar kristalhelder bronwater.

De bodem bestaat geheel uit zand. Elke vreemdeling, die hier komt, verzuime niet Liwong een bezoek te brengen.

Vroeger, toen Liwong nog niet bestond, gingen de ingezetenen van Poerworedjo naar Tomoedal, eene badplaats, die een paal of twee van de stad gelegen is, doch wegens te grooten afstand en sedert de oprichting van „Liwong” werd Tomoedal geheel niet of zelden bezocht.

„Liwong” is ook bekend om hare prachtige ligging. Aan den overkant van de rivier, de Bogowonto, ligt ze in een kom. Overal om haar heen prachtige gezichten. In het noorden ziet men de prachtige piramidevormige Soembing en Sindoro, in het oosten de gevaarlijke Merapi, in het zuiden de prachtige waterstaatsbrug van 90 M. lang over de Bogowonto en in het westen de bekende Randoe Agoeng of wonderboom, met de, om zich heen groeiende, kleine boomen.

Eene nieuwe prauwmaatschappij. Uit Soemenep schrijft men aan het *Soer. Hbl.*, dat eenige Arabieren — de rijkste Arabieren vindt men hier te Soemenep, eigenaren van zeebouwende landprauwen — binnenkort eene maatschappij zullen oprichten, voor het in de vaart brengen van prauwen, tot het vervoer van koopmansgoederen, tusschen Soemenep, Pamakasan, Sampang en Soerabaja en eenige andere zeeplaatsen van Oost-Java. Komt de maatschappij, die agenten te Soerabaja, Pamakasan en in andere zeeplaatsen in den Oosthoek zal vestigen, tot stand, dan zal zij eene geduchte concurrente worden, niet alleen van de andere laadprauwen, maar ook voor de Madura-Stoomtrammaatschappij, die toch nu reeds niet veel vrachtgoederen van Soerabaja naar Pamakasan en Soemenep te vervoeren heeft. Men beweert, dat de nieuwe prauwmaatschappij de vrachtprijzen zoo laag mogelijk zal stellen.

Veeziekten. Volgens mededeeling van den Gouverneur van Sumatra's Westkust, is in de Koeria Hoeraba, onderafdeeling Batang Tarodistricten, afdeling Siboga, residentie Tapanoeli, van zijn gewest, veepest geconstateerd.

Volgens mededeeling van den resident van Palembang, is de, in de kampong Sipin, doesoen Solok, nabij de hoofdplaats Djambi, van zijn gewest, geheerscht hebbende, veeziekte (veepest) geweken, evenals de, in de onderafdeeling Redjang en Lebong en op de pasar te Moera Bili (onderafdeeling Moesi Oeloe), afdeling Tebing Tjinggi, van zijn gewest, geheerscht hebbende veeziekte (mond- en klauwzeer). Ook is er, blijkens eene mededeeling van den resident van Benkoelen, in de doesoen Noesoek der Marga Goemai, afdeling Kaur, van zijn gewest, eene besmettelijke ziekte (mond- en klauwzeer) uitgebroken, terwijl volgens mededeeling van diezelfde autoriteit, de, in de doesoen Tanga Ratoe en Padang Genting der marga Kota Padang, afdeling Seloema, van zijn gewest, geheerscht hebbende veeziekte is geweken.

Verpakking van ananas. Wij ontleenen aan hetzelfde blad eenige wenken, door W. B. Gill in eene brochure over „Jamaica Fruit in British Markets” gegeven, voor het verpakken van ananassen bij verzending.

„Men moet niet meer dan 10 of 12 stuks tezamen pakken in een platte kist. Men drage zorg, dat de bladkroon zooveel mogelijk ongeschonden blijft, ook omdat de te behalen prijs dan hooger is, daar men een ananas koopt, zoowel als versiering voor een tafel, als met het doel om gegeten te worden. Wanneer men de ananassen te dicht opeen of te veel in één kist pakt, krijgen zij licht vlekken. Bijzonder mooie ananassen mogen maar hoogstens zes bijéén verpakt worden. Hoe zeer het uiterlijk der vruchten bijdraagt tot den prijs blijkt hieruit, dat in Engeland voor kleine, maar gave ananassen 60 à 90 cents wordt betaald, terwijl dezelfde soort, maar door de verpakkingwijze minder gaaf, hoogstens met 30 centen wordt betaald.”

Carolinapadi in Modjokerto. De heer C. de Savornin Lohman, tijdelijk ambtenaar voor de demonstratievelden, toont in *Teysmannia* aan, dat de proeven, te Modjokerto genomen met Carolinarijst, niet als geslaagd kunnen worden beschouwd. Hij beschrijft het planten, dat wegens gebrek aan bibit, zeer ij moet geschieden en kwam, bij een later bezoek aan de velden, tot de conclusie, dat meer dan de helft geen Carolinapadi was. Het verstrekte zaad was buitengewoon sterk gemengd met gewone inlandsche variëteiten en had men daarvoor liefst verschillende tjempasorten (onharige padi) uitgekozen, soorten, die alleen uitmunten door hun sterke uitstooteling en door hun sterk zwellende korrel bij het koken, beide eigenschappen, waarom zij door den inlander graag geplant werden. Door den hoogst ongelijkmatigen en ijlen stand, zag hij geen sawahs in die omgeving, welke zulk een weinig bevredigenden indruk maakten als deze.

Van de Carolinapadi viel nog op te merken, dat zij eene mooie, goed gevulde en sterk vertakte aar heeft, die echter niet bijzonder lang is. Van de beste, in die streek bekende, inheemsche variëteiten is de aar langer, zoodat inlanders veronderstelden, dat, indien de Carolina onvermengd en op rationeele wijze geplant werd, zij vermoedelijk eene ongeveer gelijke opbrengst zou geven, als de daar bekende beste soorten. De smaak van sega Carolina, de gekookte rijst dus, vond zij beter dan een der andere. Haar voornaamste bezwaar tegen

de Carolina was, dat de korrel zoo los in de aar zit, wat groote verliezen bij drogen en bij bewaren ten gevolge heeft.

Vermelding verdient nog, dat reeds nu bij de Carolinapadi achteruitgang kon geconstateerd worden.

Eene nieuwe methode om planken te zagen.

Door den heer K. Kottmann te Lau Boentoes, zoo lezen wij in de *Deli-Cl.*, eene uitvinding gedaan, die belooft een werkelijk succes te worden, vooral in waterrijke streken. Door hem is een automatische elektrische zaag uitgevonden, van betrekkelijk eenvoudig systeem, waarvoor in verscheiden landen reeds patent is genomen.

De stoomkracht eener launch of barkas wordt overgebracht op een dynamo; langs een paar palen of boomen wordt de elektrische stroom overgebracht en een automatische zaag, loopend over een rail, zaagt den boom tot planken, op de plaats zelf, waar hij geveld werd. Geen duur transport, geen dure installatie, doch alleen vervoer der reeds gezaagde planken.

RECLAMES.

Abonnement geldig in

meer dan 170 steden

ALLEEN

Noordeinde 119 a

Gewaarschuwd wordt tegen

arglistige nabootsing.

ALLE MODERNE

Onderwijs Vertalingen

West-Indische Berichten.

Blijkens het overzicht van de opbrengst der middelen over de maand Augustus 11., afzonderlijk en vereenigd met die der vorige maanden van 1903, in vergelijking gebracht met 8/12 der raming van dit jaar en de opbrengst over dezelfde tijdvakken van het vorige jaar, voorkomende in het *Gouv. Adv. Blad*, hebben de middelen der kolonie Suriname in Augustus 11. f 198317.— opgebracht, welk bedrag slechts een kleine f 4000 beneden het een twaalfde van de raming der opbrengst over het geheele jaar bleef. De opbrengst in de eerste acht maanden van dat jaar bedroeg f 1.498.417 terwijl 8/12 der raming voor het heele jaar een som van f 1.615.823 oplevert. Opmerkelijk was in de maand Augustus 11. het rendement van het concessierecht tot het ontginnen van balata op domeingrond. Terwijl toch voor het heele jaar op een opbrengst van f 20000 uit dit middel werd gerekend, leverde dit in de maand Augustus alleen reeds meer dan f 16000 op, waardoor het totaal uit dien hoofde verkregen tot bij de f 50000 steeg, al een kleine f 30000 meer dus dan de raming voor het heele jaar aanwees. Ook de invoerrechten brachten in de eerste 8 maanden van dit jaar meer op dan het 8/12 der raming en het is te verwachten, dat tengevolge van den spoorwegaanleg deze bron nog rijkelijker zal vloeien. Ook de belasting op goud bracht in de maand Augustus meer op dan het geraamd bedrag voor eene maand, maar met ruim f 7000 's maands is men toch nog ver van het resultaat in de naburige fransche kolonie, die telken jare uit dat middel zoo ongeveer een miljoen franken trekt. Wanneer we het met den Lawa-spoorweg voor Suriname ook nog maar zoover brengen dan zal het zaakje verder wel op rolletjes gaan.

Beter ten minste dan de tram naar Kadjoe over de, aan den directeur der spoorwegen aangeboden dwarsliggers. Het blijkt dat men zich in de kolonie had voorgesteld, dat het voldoende was om in de, aan uitmuntende houtsoorten rijke Parastreek een aantal boomen om te hakken, de stammen door te zagen en te bekappen, om daarmee een aardig duitje aan den spoorweg te verdienen. Nauwelijks had de directeur voet aan wal gezet toen reeds de eerste bezending dwarsliggers als voorbode van den, na te zenden voorraad te Paramaribo werd aangevoerd. Als een koud strafbod moet toen de ontuchtterende kennisgeving van den heer Versluys gewerkt hebben, dat hout van de beste soort, b.v. het djatihout op Java, niet voor dwarsliggers voldoet, wanneer het te versch is. Wat ons leed doet is, dat men nu het hout voor den aanleg van elders zal gaan betrekken, waardoor veel geld aan vervoer en aan kosten van aanschaffing zal worden besteed, waarmee anders menige arme diuvel in de kolonie zou kunnen gelukkig gemaakt zijn. En het eerste had kunnen worden voorkomen, indien te voren ware bekend gemaakt, welke hoogste eenvoudige bewerking het djatihout van Java wel geschikt voor dwarsliggers maakte. Het wekt zóó den schijn, alsof het moederland toch nog een voordeeltje wil trekken van de, aan de kolonie toegestane spoorweglening.

Maar wat geeft het? Gedane zaken nemen geen keer en we hebben vroeger niet aan zoo iets gedacht, om daarop de aandacht te vestigen. Dat kan de *Nieuwe Surin. Cour.* misschien wel niet getuigen, die, nu het verlied dat de bouw van een hospitaal te Post Republiek aan een groote paramaribosche firma werd opgedragen, aankomt met het, overigens zoo op het oog vrij logisch betoog van de volstrekte overbodigheid van het hospitaal. Waarom, vraagt het blad, niet het hospitaal te Paramaribo gebruikt?

„Post Republiek ligt in rechte lijn ongeveer 40 kilometers van de stad verwijderd. Wordt een van het personeel ziek, men zou hem per tram naar de stad kunnen vervoeren om te worden opgenomen in het militair hospitaal. Hetzelfde zou kunnen geschieden, zelfs indien men Post Republiek heeft bereikt. En als een uit het personeel ziek mocht worden vóór men met den aanleg Post Republiek heeft bereikt, dan is het toch onnoodig te betoogen, dat men zulk een ziekte niet naar het hospitaal aldaar kan vervoeren.... Za men den zieke langs den pas aangevangen nog niet te berijden weg derwaarts overbrengen?”

Het blad acht het noodig zich te verontschuldigen wegens het geven van dezen wenk, nu het waarschijnlijk toch te laat is, en merkt dan op dat die plannen niet algemeen bekend waren. Ten bewijze daarvan voert het aan, dat het werk niet aanbesteed werd.

Waartoe, vraagt men zich hier onwillekeurig af, dat geheimzinnig onderschandsch afdoen van zaken, waardoor men zoo dikwerf een schijn op zich laadt, die er verre van af is de waarheid weer te geven?

In 1904 een voorstel in te dienen tot het geven eener zijns inziens juistere uitlegging van de bepalingen op het kiesrecht dan de thans gangbare.

Het kiesrecht is namelijk toegelend aan dengene, die belasting betaalt over een inkomen van f 1400 of meer, of die in de gezamenlijke directe belastingen een bedrag van f 40 betaalt.

Onder een vorig bestuur zijn nu vele burgers, die de inkomstenbelasting hadden betaald, van de kiezerslijst geschrapt omdat zij andere belastingen niet op tijd hadden voldaan. Dit strookt volgens het oordeel van den heer Lely, niet met de bedoelingen van den wetgever, weshalve het genoemde voorstel door hem werd ingediend om een juiste interpretatie der desbetreffende bepalingen te verzekeren.

Van de Gonini-expeditie is nu ook weer eens bericht ontvangen. De leider meldt dan, dat het stroomgebied der rivier geen hooge toppen aanwist, hij zelf was naar het Manlobbi-gebergte getogen, waar zich ook de heer de Goeje bevond, terwijl de heer van Breen en de esculaap zich in het Poeloegoedoesche ophielden, waar de heer v. B. een geschikt observatiepunt schijnt te hebben gevonden, maar de dokter zich een koorts op den hals haalde, die hem vijf dagen lang plaagde.

De reden, waarom zoo weinig medewerking van de zijde der Boschnegers werd ondervonden blijkt te moeten worden gezocht in de omstandigheid dat de granman Oseissi een beetje heel erg gepikeerd was, wijl niet genoeg notitie van den goeden man was genomen.

Bij aankomst te Poeloegoedoe had een der leden der expeditie naar den granman moeten gaan, om diens hulp voor de levering van Boschnegers in te roepen, dan zou Oseissi ook wel gevolg gegeven hebben aan het verzoek, vervat in het schrijven van den gouverneur, om de expeditie te helpen.

Hieruit blijkt, dunkt ons, weer hoezeer de vormen-quaestie een punt van groot belang is bij de aankeringen tusschen blanken en de gekleurde rassen.

De Sisal-cultuur op de Sandwich-eilanden.

In het *Journal d'Agriculture Tropicale* van 31 October wordt het volgende geschrift aangekondigd: „Frank E. Colmer: „The cultivation of Sisal in Hawaii” (Bull. no. 4 of Hawaii Agricultural Experiment Station) In 8°, 81 pp. Illustré. Honolulu 1902.

Vooral in het belang onzer West-Indische lezers nemen wij uit die aankondiging het een en ander over: De cultuur van den Sisal-hennep of Henecpen (*Agave Rigida*) heeft op de Hawai-eilanden, hoewel ze eerst sedert tien jaren is begonnen, reeds eene groote betekenis gekregen. In 1893 werd ze door de Regeering ingevoerd en tegelijkertijd eene proef genomen op de minst voordelige gronden eener groote suikerfabriek (Ewa). Die laatste proef gelukte volkomen en gaf aanleiding tot de oprichting der „Hawaiian Fiber Co.”, die tot den aanleg van talrijke meer of minder belangrijke aanplantingen overging, zoowel op Hawai zelf, als op de eilanden Kawai, Molekai en Macci. Op het hoofdeiland Hawai zijn de twee voornaamste ondernemingen, die van Kona en van Olaa.

De Sisal is op de Sandwich-eilanden den tijd der proefnemingen voorbij, het is een volkomen geslaagde cultuur; de plant groeit uitmuntend op alle hellingen beneden den wind, die te dor zijn om er suikerriet, cacao, tabak, vanille enz., te doen gelijken. De *A. Rigida* groeit voorspoedig op de S. eilanden. De eerste pluk van 25 bladen per plant geschiedt na 3 of 3 1/2 jaar.

In bovengenoemd geïllustreerd boekje zal degeen, die het bestelt, nog tal van belangrijke bijzonderheden vinden.

Voor belanghebbenden in de Sisal-cultuur teekenen wij hier alleen nog aan, dat op blz. 30 een brief voorkomt van het Departement van Landbouw te Washington, vermeldende, dat in Mei 1902 de plantkundige Dewey in de Bahama-eilanden een cryptogamische ziekte heeft geconstateerd, die zonder nog groote schade te hebben veroorzaakt, toch ongerustheid baart, want ze gaat van de eene plant op de andere over. De brief dient tot waarschuwing der planters van andere landen, opdat ze zouden vermijden de ziekte in hunne streek binnen te halen. Eene wetenschappelijke bepaling van den aard van het ziekteverschijnsel bestaat echter nog niet.

Van vreemde Koloniën.

Britsch West-Indië. Evenals in onze bezittingen in Amerika, is ook op de, onder engelsch bestuur staande eilanden in de west-indische wateren het aantal onwettige geboorten legio. Dit gaf reeds twintig jaren geleden op Jamaica aanleiding tot pogingen van de zijde van een kleinen, doch steeds aangroeienden kring van hervormers om te verkrijgen, dat de onwettige kinderen op naam der respectievelijke vaders zouden worden ingeschreven. Deze pogingen stuiten af op het verzet van het bestuur, dat van zulk een geheel nieuw stelsel niet wilde weten. In het vorige jaar bereikte het percentage van onwettige geboorten het, te voren in Jamaica ongekende cijfer 64. (Volgens opgaven in het *Gouv. Adv. Blad* van Suriname waren op de 115 in de maand Juli 11. in de districten geboren kinderen slechts 20 uit wettige huwelijken gesproten). Het bestuur besloot hierop toe te geven aan het aandrigen van de, op hervorming aansturende leden van den Wetgevenden Raad en een commissie te benoemen met opdracht om na te gaan of langs wettelijken weg verandering in den bestaanden toestand zou kunnen worden verkregen. Deze commissie zal nu haar oordeel moeten te kennen geven over de wijziging der bestaende verordeningen op het huwelijk en de inschrijving der geboorten in dier voege dat: a. de verplichte formaliteiten voor het sluiten van huwelijken worden vereenvoudigd; b. aan kinderen van ouders, die na de geboorte der kinderen met elkaar in het huwelijk treden, de positie en de rechten van wettig kroost worden verleend; c. de officiele bevoegdheid worde uitgebreid om onwettige kinderen op den naam der vaders in te schrijven; of d. laatstbedoelde inschrijving verplichtend worde gesteld. Daar het onderwerp in de kolonie geheel nieuw is, zijn twee circulaire's opgesteld, waarvan de eene bestemd is om aan de besturen van omliggende koloniën van andere natien desbetreffende inlichtingen te verzoeken, terwijl de andere met hetzelfde doel aan ingezetenen der kolonie zal worden toegezonden.

Tengevolge van de pokken-epidemie, die het eiland Barbados teisterde, is de financiële toestand dier kolonie over het afgelopen jaar al even treurig, als die van onze kolonie Curaçao, waarvoor blijkens de jongst ingediende begroting, naar wij vreezen, niet veel meer dan lapmiddelen worden in uitzicht gesteld. De kolonie Barbados zag hare inkomsten in het afgelopen jaar verminderen tot 161.585 ponden sterling, terwijl hare uitgaven een cijfer van 194.347 ponden sterling bereikten, een nadeel verschil dus van omstreeks 400.000 gulden opleverend. Ten gevolge van genoemde epidemie hield de overzee-

ADVERTENTIËN.

Mevr. M. STOFFERS, v. Swietenstr. 134.
Indische Uitrustingen. Reform-onderkleding.
Huishoudelijk Maleisch.

ouders of VOOGDEN.

In een zeer beschaafd gezin te Amsterdam, wordt voor een of twee kinderen kost, inwoning en verzorging aangeboden tegen f 750.— p.j. p.k.
Inlichtingen te bekomen bij Mevr. VAN ZUYLEN-TROMP, Heerengracht 7a, DEN HAAG.
Adres letter L. M. bureau van dit blad.

Firma H. G. J. L. MEIJNERS.

Effecten- en Algemeen-Assurantie-Kantoor.
's-Gravenhage, Heemskerkstraat 20.

PIANO-ONDERWIJS

(zoowel aan eerstbeg. als aan meer gevorderden).
CAROLINE HINLOPEN,
Riouwstraat 127, Den Haag.

Schilderen.

Eene schilderes met acte M. O. Handteekenen heeft nog eenige uren beschikbaar, tot het geven van teeken- of schilderlessen.

Atelier Kazernestraat 25,
DEN HAAG.

STENOGRAPHIE.

Onderwijs in de Nederlandsche, Fransche, Duitse en Engelsche Stenographie, Systeem „STOLZE-WERY“.
Prijs f 86 per cursus.

Cath. W. ECK,
1e Schuytstraat 28, Den Haag.

A. SCHARENBERG,

Hofleverancier.

GROOTSTE KEUZE
Thee- en Presenteerbladen,
THEESERVIEZEN,
Koffiestelletjes, Bouilloirs,
enz. enz., enz.

's-Gravenhage, Hoogstraat 15

Fournisseurs de la Cour.

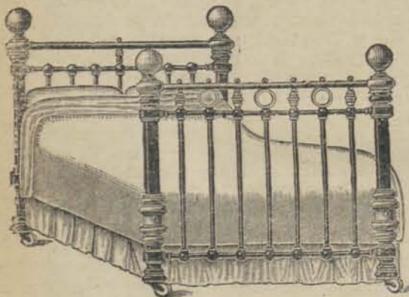
KOK & ZOON,

Tailleurs,
VEENESTRAAT 39,
La Haye.

Maison recommandée
pour costumes „Genre Tailleur“
pour Dames.

Th. A. A. SIMONIS

34 Groenmarkt.
DEN HAAG over de Prinsstraat.

Ledikanten, Spring-Kapok- en
Paardenharenmatrassen, etc.
in GROOTE KEUZE,
BILLIJKE PRIJZEN en SOLIDE QUALITEIT.

Lambert Waterreus,
Sumatrastraat 279, b/d Bankastraat, Den Haag.
TELEPHOON 1447.

Importeur van Indische Ingrediënten voor de Rijsttafel.

Goela aren, Mie, Soe-oen, Ketan, Kemirie, Kloek,
Gandaria en Rebong assin, Roode visch, Ketjap Bentings,
Bombaj's ducks, Samballans, Boembœ's, Guava,
Gebroken Mie 20 cts. de 5 ons (tijdelijk), Geraspte Klapper.
V. WOERKOM'S Nieuwe Jams en Vruchten op eigen sap (onovertreffbaar).

GEBRS. P. H. CAMINADA,

Hof- en Rijksleveranciers,

Lange Houtstraat 3.

Specialiteit in

TOONEELKIJKERS.

Ruime keuze.

Billijke prijzen.

SNOEREN'S
Superieur
SCHOEISEL

verkrijgbaar:

NORDEINDE 150, 's-GRAVENHAGE.
Maat- en Reparatie-Inrichting.

Koopen of verkoopen, huren en verhuren

van HUIZEN, VILLA's, BOUWGRONDEN

FALKENBURG en Co.

Bureaux voor Bouwkunde, Handel en Verzekering.

DENNENWEG 64, — 's Gravenhage.

Toezending Woninggids gratis.

Registers voor PENSIONS ten Kantore ter inzage.

Ook ligt deze gids op de informatiebureaux der Vereeniging „OOST en WEST“ te 's-GRAVENHAGE en te WELTEVREDEN ter beschikking van belangstellenden

Magazijn „HET ANKER“

Veenestraat 49, Den Haag.

Indische Uitrustingen
voor DAMES en HEEREN.
in alle Prijzen.

FIGUURZAGEN

is een leerzaam tijdverdrijf.

Houtsnijden

is even interessant, doch over het algemeen beoefenen de Dames liever de

Houtbrandkunst.

Alle benodigdheden voor deze schoone liefhebberijen leveren SINDERAM & Co., Huidenstraat 28 en 33, Amsterdam.

Vraag prijscouranten s. v. p.

AU CORSET GRACIEUX

VAN DUREN & COPPERS

DEN HAAG UTRECHT AMSTERDAM
Spuistraat 16a, Choorstraat 12, Leidschestr. 42.

CORSETS C. D.

(gedeponeerd merk)

Alleen bij ons verkrijgbaar.

Vraag bijzonder de Reclame-Corsetten

La Bruxelloise f 2.25. La Viennoise gebloemd f 2.75. La Parisienne gebloemd met 2 pr. jarretelles. f 3.90.

Eduard Pelger,

MAGAZIJN VAN
HEERENHOEDEN
Prinsstraat 39,
's-GRAVENHAGE.

AGUILARS

PORT-, SHERRY, MADEIRA
en fijne TAFELWIJNEN,
zijn alom bekend.

Hoofdkantoor:

Heerengracht 3, Den Haag.

Bijkantoor:

BATAVIA, B. DE BAS & Co.

Succursalen: UTRECHT en LEIDEN.

Agentschappen op alle Hoofdplaatsen in Ned. Indië.

Interc. Telefoon 264.

Simplex Rijwielen.
Gramophones.
Sport-Artikelen.
Sport-Kleding.

FRANS ERNST,
Buitenhof 1, 's-Hage.

Het Eenigste

St. Nicolaas Cadeau

IS DE

Vibrating Schutle Naaimachine,

van v. h. A. LEWENSTEIN,

Wagenstraat 18a.

S. SPIJER en Co.

MAGAZIJNEN

in Goud, Zilver, Diamanten, Horloges, enz.

Spuistraat 26, Passage 59,

Schoolstraat 7

over de Vischbanken

DEN HAAG.

Speciaal adres en grootste keuze in TROUW- en VERLOVINGSRINGEN.

GEOPEND

het NIEUWE MEUBELMAGAZIJN

Piet Heinstraat 67.

J. VAN DEN BOSCH.

J. A. DE GRUIJTER,

Obrechtstraat 196, hoek Reinkenstraat, Den Haag.

GROOTE SORTEERING

Vulkachels, Insluithaarden, Calorifers,
Salamander Kachels, Gashaarden en Kachels en
Tegelkachelplaten.

Firma A. KOKKEE.

Nieuwe Havenstraat 46.

UITZENDING VAN DINERS

f 0.80 - f 1.00.

Vele Indische recommandatiën.

Nederlandsch Wapenmagazijn

voorheen S. DE JAGER,

HAARLEM, Barteljorisstraat 32.

's-GRAVENHAGE. Spui 12.

Fabriek van Wapens en Schermartikelen.

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeling 's-Gravenhage.

Aan het Bureau Laan van Meerdervoort 195, zijn van 10-12 en van 2-4

inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken.

Men kan die inlichtingen ook per brief vragen aan den Secretaris der 3de Commissie

den heer G. C. A. DE WITT, de Perponcherstraat n°. 93.

- Een modiste die werk in Oost-Indië zoekt.
- Een Dame die lessen geeft in Noorsch, Zweedsch, Duitsch en Italiaansch.
- Drie jonge Dames voor Juffrouw van Gezelschap. Eene ook voor lectrice.
- Een bekwame linnennaaster.
- Drie jonge Dames die als Gouvernante of Bonne naar Indië willen.
- Twee geg. Ind. militairen voor oppasser, geldophalen enz.
- Een Dame les geven in teekenen en portretschilderen.
- Vier Dames voor pianolessen.
- Een Heer voor administratieve betrekking of magazijnmeester.
- Twee Dames voor het maken van uitzetten (eene te Leiden).
- Eene Dame voor onderricht in fröbelen (heeft diploma).
- Eene Dame voor Zanglessen.
- Twee gep. of, reeds eenige jaren in Indië werkzaam geweest, voor adm. betrekking.
- Een geg. Ind. korpl. schrijver voor adm. betrekking.
- Een gehuwd geg. Ind. ond. offi. voor huisbewaarder, concierge of iets dergelijks.
- Een Heer voor Corrector aan een drukkerij.
- Vier Dames voor waarnemen van een huis houden en naar Indië gaan.
- Drie Dames om bejaarde dame gezelschap te houden.
- Twee Dames zoeken plaatsing als Stenograaf, ook voor les geven.
- Een jonge Dame zoekt een t'huis zonder salaris bij eene dame om deze in de avonden uren gezelschap te houden; kan in 4 talen voorlezen en maakt muziek.
- Twee Dames om met eene familie op reis te gaan; waarvan de éene Hollandsch, Duitsch, Fransch en Engelsch spreekt, behoorlijk veel gereisd.
- Eene Juffrouw voor Depôthoudster.
- Twee gew. O.-I. amt. voor adm. betrekking.
- Eene Dame v/h maken van fijne handwerken.
- Een Dame voor administratieve betrekking.
- Drie jonge Meisjes om als kinderjuffrouw mede naar Indië te gaan.
- Een geg. Conducteur der art. O.-I., met uitstekende aanbevelingen, voor admin. betrekking, toezicht houden in fabriek, concierge, enz.
- Eene dame voor het verplegen van een zieke dame.

Handel zoo goed als geheel op, daar overal elders in West-Indië quarantaine-maatregelen werden toegepast op, van Barbados afkomstige schepen en goederen. En hoewel nu de invoerrechten en de accijns op rum voor de kolonie werden verhoogd, kon slechts bovengenoemd resultaat worden verkregen, waardoor de schuld der kolonie onlangs op het einde van het afgelopen begrotingsjaar tot ruim 5 miljoen gulden was gestegen. Toen de pokken voor het eerst in de kolonie optraden, bestond er geen verplichte vaccinatie en was dien ten gevolge niet meer dan de helft der bevolking wel eens ingeënt. De ziekte breidde zich dan ook spoedig uit, waarop in allerlei vaccinatie-maatregelen werden getroffen, 259 vaccinateurs werden in dienst gesteld, die in 2 maanden tijds 60000 personen inenten. In het geheel werden meer dan 145000 personen of drie vierden der bevolking gevaccineerd. Behalve van deze epidemie had Barbados ook te lijden van de stof, die in den loop van dit en het vorige jaar door de Soufrière op Sint Vincent werd uitgestooten en verre van dienstig aan landbouw en veeteelt bleek te zijn. Evenals in andere engelsche koloniën tracht men nu den katoenbouw op het eiland in te voeren en daardoor den landbouw in de kolonie er bovenop te helpen.

Britsch Guyana. In deze kolonie, waarin men op een oppervlakte van 100000 vierkante mijlen een zielemale van 300000 inwoners aantreft, is de gekleurde inheemsche bevolking de meening toegedaan, dat zij het wel zonder immigratie van britsch-indische werkrachten zou kunnen stellen. Een petitie, voor haar opgesteld en van 3952 handteekeningen voorzien, werd aan het engelsche ministerie van koloniën aangeboden, doch kwam nog in handen van den onlangs afgetreden heer Chamberlain. Joo moge in onze oogen in andere opzichten gefaald en zelfs zwaar gezondigd hebben; in zijn antwoord op bedoelde petitie heeft hij den luitjes behoorlijk de waarheid gezegd.

Het gaat bezwaarlijk, schreef hij zoo ongeveer, om eenige notitie te nemen van een stuk, dat na langdurige circulatie in de kolonie van een zoo betrekkelijk gering aantal handteekeningen werd voorzien, terwijl het gericht is tegen immigranten en de groote meerderheid der bevolking uit immigranten is samengesteld, zoodat de petitie, hetzij niet den wensch van de meerderheid der bevolking weergeeft, of zich tegen een stelsel verzetten, waaraan zij hunne aanwezigheid in de kolonie hebben te danken. De eenige grond, waarop een volk gerechtigd zou zijn zich tegen immigratie te verzetten, bestaat in het daadwerkelijk bezit van den grond, of in de waarschijnlijkheid, dat het te eeniger tijd den grond geheel in exploitatie zal kunnen brengen. Dat kan echter van de bevolking van Britsch Guyana niet gezegd worden. Het aantal inwoners bedraagt slechts 3 op de vierkante mijl en neemt niet dan langzaam toe en dat nog alleen dank zij de, van staatswege gesteunde immigratie, waartegen petitiearissen hun stem verheven. Deze feiten, in verband met het falen der gekleurde bevolking om den aanplant van katoen en koffie te ontwikkelen of in stand te houden, maakten het den minister onmogelijk om van Britsch Guyana ten behoeve van hen, die blijken hadden gegeven niet in staat of niet geneigd te zijn het naar behooren te exploiteeren, een gesloten gebied te maken. Kapitaal en arbeid zijn beide noodig voor de ontwikkeling van een land, en het kapitaal blijft volgens de ondervinding weg daar, waar niet over een geregeld en eenigermate zekere aanvulling van arbeidskrachten kan worden beschikt. Petitiearissen beklagen zich dat de britsch-indische immigranten het gekleurde ras als arbeiders op de plantages verdringen, maar het is niet waarschijnlijk, dat de planters zich de uitgaven zouden getroosten om werkrachten uit Britsch-Indië te betrekken, indien zij in de kolonie zelve een voldoende aantal werklieden konden vinden.

Het inlandsch onderwijs in Fransch-West-Afrika. Fransch-West-Afrika trekt thans in hooge mate de aandacht der Galliers, wegens de grootsche plannen om er o. a. een voorraadschuur van te maken, waaruit de fransche fabrikanten van katoentjes de ruwe grondstof zouden kunnen betrekken, nu de Verenigde Staten het er al meer en meer op toelagen om den toch reeds te klein gebleken katoen-voorraad voor de eigen industrie te behouden. Evenals nu indertijd de heer Doumer snoepreisjes naar Frankrijk maakte om daar propaganda te maken voor zijn spoorwegplannen, ziet men nu de hoogere bestuursambtenaren van West-Afrika in het moederland verwijlen om er op feestbanketten en in vergaderingen de belangstelling in de, door hen bestuurde gewesten op te wekken of levendig te houden. Zoo waren de heeren Roume, gouverneur-generaal van West-Afrika, en Camille Guy, luitenant-gouverneur van Senegal, over komen wippen met als *Dritten im Bunde* den heer Clozel, gouverneur van de, wegens de daar in het leven geroepen goud-industrie, laatstelijk veel genoemde Ivoorkust.

Er is natuurlijk in den laatsten tijd door die heeren heel wat afgespecht en ons weekblad zou alleen daarmee zijn kolommen best kunnen vullen met heel mooie woorden en denkbeelden, maar West-Afrika is de heele vreemde koloniale wereld niet en we moeten ons dus vergenoegen met een greep uit dat vele. Bepalen we ons nu tot wat de heer Camille Guy onlangs in de Sorbonne over het inlandsch onderwijs in Fransch-West-Afrika mededeelde.

In Senegal waar reeds sedert geruimen tijd scholen met uitgebreid leerprogramma bestonden, die echter niet aan hun doel beantwoordden en slechts ontevreden en candidaat-ambtenaartjes, waarvan er reeds al te veel in de kolonie waren, aankweekten, had de Algemeene raad, toen op dezen ongewenschten uitslag werd gewezen, niet gearzeld het meer uitgebreid onderwijs prijs te geven, om de opleiding der jeugd in een andere richting te sturen.

Te Saint Louis werd eene soort handelsschool opgericht, waar niet alleen de senegaleesche kinderen maar alle jeugdige inboorlingen uit geheel Fransch-West-Afrika hunne opleiding kunnen ontvangen, terwijl men die school onder het patronaat der senegaleesche kooplieden heeft gesteld, die zich zedelijk verplicht hebben om de kinderen bij het verlaten der school op hunne kantoren in dienst te stellen. Deze jongelui wacht dus dus reeds de arbeid, waarvoor zij werden opgeleid.

Maar niet alle kinderen hebben aanleg en geneigdheid voor den handel. De inboorlingen van het land voelen zich ten zeerste aangetrokken tot de werktuig

kundige loopbaan. Alle machinisten bij de spoorwegen en op de stoombooten in de kolonie zijn uit Senegal afkomstige lieden, die een groote mate van bedrevenheid aan den dag leggen. Men heeft nu te Dakar een ambachtsschool opgericht, die eveneens voor alle inlandsche jongelui uit Fransch-West-Afrika is opengesteld.

Men heeft voor de gewone school voor geheel Fransch-West-Afrika een leerprogram vastgesteld en is er daarbij op uit geweest, niet om aan het bestaande wat toe te voegen, maar om het zooveel mogelijk in te krimpen. „Wij hebben bij voorbeeld”, sprak de heer Guy, „gedacht dat het tijdverlies gaf om aan kinderen van een volk, dat zijn eigen traditiën en geschiedenis heeft, te leeren dat er bij ons een man was, Vircingétoix geheeten, en dat we een honderdjarige oorlog hebben gehad. Het werd veel beter geacht dat zij het Frankrijk van heden leeren kennen en weten welke banden hun land met het beschavend moederland verbinden. En wat aardrijkskunde aangaat. Wat heeft een kind van Senegal of van de Ivoorkust noodig te weten dat Boekarest de hoofdstad van Rumenië is en Peking die van China? Wat voor hem van belang is, dat is Frankrijk, zijn tweede vaderland, en meer nog, zijn eigen land te kennen, de havens van Senegal en de fransche nederzettingen aldaar.”

De heer Guy toonde zich verder een verklaard voorstander van een zoo algemeen mogelijke verbreding der fransche taal.

Wat het aan de meisjes gegeven onderwijs aangaat liet hij zich als volgt uit:

„Wij hebben onze gedachten laten gaan over de jonge meisjes, die onze scholen bezochten en aan wie men allerlei onnoodige zaken leerde, zonder haar te onderichten in datgene, wat voor haar van groot praktisch belang is, inzonderheid in een land, waar de kindersterfte een der grootste plagen is. Wij hebben een cursus in de gezondheidsleer in het leven geroepen, waarbij geleerd wordt welke zorgen aan jonge kinderen moeten worden besteed.”

Die Franschen! De onlangs nieuw-benoemde gouverneur van Fransch-Guyana, Albert Grodet, die reeds tien jaren te voren die waardigheid had bekleed, is den 29sten September 11. te Cayenne aan wal gestapt en daar, hoewel hij verzocht had verschoond te blijven van de voorgeschreven eerbewijzen, door de naar de kade gestroomde menigte hartelijk verwelkomd.

Zijn voorganger ad-interim, de heer Merwart, is nu reeds op den terugweg naar het vaderland, maar had tevoren nog een appeltje te schillen met het lid van den Algemeenen raad der kolonie, Roujon.

In de zitting van dien Raad van den 12den September 11. stelde de heer Roujon de volgende motie voor: „De Algemeene Raad, geen vertrouwen stellende in het bestuur van den gouverneur ad-interim, verklaart zijne zitting te verdragen tot de aankomst van den nieuwen gouverneur.” Deze motie werd door den Raad bij afwezigheid van vijf van de dertien leden, aangenomen, maar door den gouverneur ad-interim op grond van overschrijding zijner bevoegdheden door den Raad nietig verklaard.

Toen nu de nieuwe gouverneur, Grodet, in de kolonie was aangekomen, kon de heer Merwart zijn particuliere aangelegenheden regelen en zag men te Cayenne den man, die nog kort te voren, zij het dan ook tijdelijk, aan het hoofd der kolonie had gestaan zich op de pistool met zijn tegenstander meten. De heer M. werd licht gewond, wat evenwel niet belette, dat hij kort daarop de terugreis naar Frankrijk kon aanvaarden.

Duitsch-Oost-Afrika. De president van den Deutsche Kolonial Verein heeft zich voor de vereniging tot het deutsche departement van koloniën en den deutschen Rijksdag gewend met het verzoek om in Duitsch-Oost-Afrika de militaire posten in te trekken en het aantal bezettingstroepen te verminderen.

In het begin van den zomer van dit jaar heeft hertog Johann Albrecht van Mecklenburg zich gewend tot verschillende kenners van de toestanden in Duitsch-Oost-Afrika om hun oordeel over bovengenoemd onderwerp te vernemen, en het is naar aanleiding van de ingekomen antwoorden, dat hij tot de volgende conclusie kwam:

Het is voor een ieder duidelijk dat de met bestuursrechten toegeruste militaire posten in het binnenland van genoemde kolonie en vooral die, welke langs de karavaanwegen zijn gelegen, niet alleen kostbaar zijn maar ook de ontwikkeling van handel en verkeer in den weg staan, daar het militair optreden bij de toepassing der controle-voorschriften den inboorlingen vrees aanjaagt, en dezen er toe brengt, die, aldus beschermde wegen te mijden. In 1892 kwamen nog 150000 lieden uit het binnenland te Bagamoyo en thans nauwelijks 15000. Jaarlijks vermindert ook de uitvoer der kolonie. Men heeft die vermindering gesteld op rekening van de verdwijning der olifanten, van de voltooiing van den Oeganda-spoorweg en van de, door den Congostaat getroffen maatregelen tegen den handel in zijn gebied. De ware reden is te zoeken in de, door het duitsch bestuur begane fouten, waartoe in de eerste plaats behooren, de vermeerdering van het aantal militaire posten, het passenstelsel en het pogen om den handel te dwingen zijn oude wegen los te laten en dien naar de stad der ambtenaren, Dar-es-Salam te leiden, die men van bestuurswege wil doen opbloeien.

Een Engelschman, die een bezoek bracht aan Duitsch-Oost-Afrika, zeide naar aanleiding van het streven om het geheele land met militaire posten te bedekken en aldus een schijn van bestuur over het geheel te leggen: „De machine om een rijk te besturen, is er — maar het te besturen rijk ontbreekt nog.”

Het voorstel der deutsche koloniale vereniging strekt nu om het aantal posten te beperken in verhouding van dat gedeelte der kolonie, waar de vestiging van particuliere ondernemingen hare bescherming noodig maakt.

Door de voorgestelde hervormingen, waartoe ook de vervanging der, zooveel duurdere Soedanezen bij de bezettingstroepen door landskinderen behoort, zou een bezuiniging van 500,000 marken worden verkregen.

Onder de ingekomen antwoorden op de, hiervoor genoemde vraag van den voorzitter der vereniging waren er ook, die zich tegen de opheffing van een aantal posten verzetten, o. a. op de navolgende gronden:

1. Onveiligheid in het land.

Het doel is om die posten te ontruimen, met achterlating van een kleine politiemacht, waar de bestaande toestand zulks gedooft. Men is er ook nu, met de militaire posten, niet in geslaagd om in ver afgelegene streken absolute veiligheid aan den reiziger te verzekeren. Dat is trouwens ook van minder belang, want het is niet noodig om bijzondere maatregelen te treffen voor die streken, die voor Duitschland geen economisch belang hebben. Het zal voldoende wezen om daar af en toe een troepenafdeling heen te zenden, om de inboorlingen er aan te herinneren dat er een duitsche macht bestaat. Die enkele reizigers, die om bijzondere redenen die streken willen bezoeken, zullen kunnen worden toegerust opdat ze zich, zoo noodig zelf kunnen verdedigen. (We dachten, toen we dit „non possumus” antwoord van de groote koloniale vereniging van het deutsche millioenen-rijk lazen, aan zekere artikelen

betreffende „zelfbeperking” in een indisch blad, dat zich ergerde wijl in ons zooveel uitgestrekte koloniaal aziatisch rijk nog zooveel streken waren, waar ons bestuur ook slechts nominaal is).

2. Gevaar voor de karavanen.

De europeesche karavanen zijn altijd voldoende van wapens voorzien om zich maraudeurs van het lijf te houden, waartegen de veelal verafgelegene militaire posten nu toch ook geen afdoende bescherming verleent. De inlandsche karavanen, ook voldoende bewapend, zullen blijde zijn verlost te wezen van de aanwezigheid der militaire posten langs de wegen. (Een leuke toestand voorwaar).

3. Oorzaak van oorlogen en jacht op slaven door de Arabieren.

Aan de tegenwerpingen der Vereeniging op dit bezwaar ontleenen wij, dat in Duitsch Oost Afrika ook vroeger geen jacht op slaven werd gemaakt wegens den krachtigen tegenstand, door de bevolking geboden. Wel bestaat daar ook nu nog de slavenhandel doch niet in het binnenland, maar aan de kust, onder de oogen der ambtenaren. Onder allerlei voorwendsels worden lieden uit het binnenland naar de kust gelokt en daar gevangen gemaakt en zoo mogelijk buiten de kolonie gebracht. Het zijn veelal mulatten, die zulke streken uithalen.

4. De onmogelijkheid om de belasting van de inboorlingen te innen.

Volgens de laatste opgaven bracht de belasting op de hutten in het geheel een bedrag van 1,028.000 marken op. Van dit totaal kwamen 740.000 marken binnen in de, onder civiel bestuur staande districten, en ruim 280000 marken uit de districten onder militair bestuur. Daaruit blijkt dat de invloed der militaire posten buiten de onmiddellijke omgeving niet zeer groot is. De hutbelasting is overigens geen praktische maatregel daar zij op de inboorlingen drukt, die zich in de nabijheid der stations blijven vestigen, terwijl de anderen er vrij van loopen. Veel praktischer zou het dan ook wezen om het innen der belastingen aan de hoofden over te laten, die het verschuldigde beter over hunne onderhoorigen weten te verdeelen, terwijl tevens de betaling der belasting in arbeid zou kunnen plaats hebben, dien het gouvernement (tegen vergoeding natuurlijk) aan particuliere ondernemingen zou kunnen afstaan. *Op die wijze zou men den weg inslaan van den verplichten arbeid voor de inboorlingen waarom thans van alle zijden gevraagd wordt.*

Boekaankondiging.

Van het Ministerie van Koloniën ontvingen wij voor onze leestafel de twee volgende boekjes:

1. *De ziekteverschijnselen van de Cacaoplant in Suriname.*
2. *Waarnemingen en opmerkingen omtrent de Riet-suiker-industrie in West-Indië.*

beide geschreven door Prof. Dr. F. A. F. C. WENT.

Bij de inleiding van zijn eerste werkje wijst de schrijver er op, dat het meereendeel der ziekteverschijnselen van de cacaoplant nog verre van bekend is en dat een verblijf van slechts enkele maanden in Suriname voor hem alleen kon leiden tot eene zeer oppervlakkige kennismaking met de meeste ziekten van genoemde cultuurplant. Slechts van een dezer, *de krulloten en versteende vruchten*, werd eene enigszins uitvoerige studie gemaakt, die te Utrecht aan geconserveerd materiaal werd voortgezet. Hoewel dit onderzoek uit den aard der zaak niet anders dan onvolledig kon zijn, zal het toch kunnen dienen als leidraad voor de verdere waarnemingen en proeven, die in Suriname zullen moeten worden genomen.

Op die inleiding volgen als afzonderlijke hoofdstukken:

A. *Ziekteverschijnselen en beschadigingen, waarom trent geen nader onderzoek werd ingesteld.*

In dit hoofdstuk worden ook de voor de plant schadelijke dieren behandeld.

B. *Het zwart worden der cacao-vruchten.*

Afzonderlijk behandeld, omdat netgeen de schrijver er van zag, voldoende was om, in verband met onderzoekingen van anderen, de oorzaak met zekerheid te kunnen aanwijzen.

C. *De krulloten-ziekte, die zeer uitgebreid besproken wordt en waarvan de laatste bladzijden nuttige aanwijzingen geven voor de bestrijding dezer zoo schadelijke kwaal.*

D. *Het versteenen van cacao-vruchten, eveneens uitvoerig beschreven en eindigende met de aanwijzing der middelen om de versteening te voorkomen, die wel in algemeenem zin, niet echter in bijzonderheden, dezelfde is, als de strijd tegen de krulloten.*

Niet minder van belang voor de planters is het tweede boekje, dat over de riet-suiker industrie handelt. Hier kon de schrijver, die gedurende vijf jaren als directeur van het proefstation voor suikerriet in West-Java te Kagok werkzaam was, den toestand in Oost-Indië vergelijken, met hetgeen hij in West-Indië zag en hoorde, later, te Utrecht, door onderzoekingen op meegebracht materiaal aangevuld.

De verhandeling is verdeeld in vijf §§, handelende 1°. over het suikerriet zelf en de variteiten, die in West-Indië worden aangetroffen, 2°. over de cultuurmethoden daár in zwing en verbeteringen daarvan, 3°. de ziekten van het suikerriet, 4°. eenige korte opmerkingen over de fabricatie van suiker en rum en 5°. conclusiën uit het voorafgaande af te leiden, geresumeerd in tien punten en gevolgd door acht andere, waaraan de inspecteur van den landbouw in West-Indië in het bijzonder zijne aandacht zal hebben te wijden.

Van de eerste tien geven wij hieronder een afdruk:

1. „Alleen groote suikerfabrieken zijn onder de tegenwoordige omstandigheden financieel mogelijk.
2. De klimatologische en bodemverhoudingen in Suriname zijn buitengewoon gunstig voor de suikercultuur. Daar staan als ongunstige omstandigheden tegenover de kosten verbonden aan het aanleggen en onderhouden van dammen, sluizen en kanalen, en de hooge koellolonen. Gunstig daarentegen is, dat men zonder groote uitgaven aan grondbewerking, bemesting, of aan het verkrijgen van plantmateriaal verbonden, groote rietproducties verkrijgt.
3. Proeven ter verbetering van het plantmateriaal, in het bijzonder door het uitzaaian van riet, zijn in Suriname zeer gewenscht.
4. Verbeteringen in de cultuur van het riet kunnen reeds thans aangebracht worden, door het aanleggen van steektentunen, waardoor plant- en oogsttijd meer onafhankelijk van elkaar worden.
5. Andere verbeteringen zijn wellicht aan te brengen, maar daaromtrent zullen eerst proeven genomen moeten worden, waarbij in het bijzonder op het bemestingsvraagstuk zal te letten zijn.
6. De gevaarlijkste van alle rietziekten, de sereb, komt in Suriname niet voor; daarentegen vindt men verschillende andere ziekteverschijnselen, die ten deele reeds thans met succes bestreden kunnen worden, ten deele nog een nadere studie noodig maken.

7. In het bedrijf van de suikerfabrieken zijn vermoedelijk nog verbeteringen aan te brengen, waardoor een grootere hoeveelheid suiker uit het riet verkregen wordt.

8. Aan te bevelen zijn reinkulturen van gist, om de rumgisting regelmatig te doen verlopen en een beter product te doen verkrijgen.

9. Op St. Martin is misschien suikerrietcultuur mogelijk; daaromtrent kan echter eerst beslist worden, nadat de noodige proeven genomen zijn.

1. Op St. Eustatius zou alleen dan de mogelijkheid van een riet-suikerindustrie overwogen kunnen worden, wanneer alle eigenaren van gronden in het centrum van het eiland zich wilden combineeren tot het oprichten van een centraalfabriek en dus ook bereid bevonden werden, op hun gronden suikerriet op moderne wijze te kweken.

NAAMLIJST VAN LEDEN, toetgetreden tot de Vereeniging „OOST en WEST” in de maand October.

Mr. Dr. J. C. G. Jonker	Amsterdam	/ 2.50	Lid.
Mr. J. W. Sickman	„	2.50	„
Heer W. van der Lee	„	2.50	„
„ J. Baszelay	Apeldoorn	1.50	„
Baron H. V. Bentinck	„	3.—	„
Baron B. Bentinck	„	4.—	„
Heer L. C. Tausent	Breda	1.50	„
„ J. Verhoog	Delft	2.—	„
Mevr. A. Graafland	's-Gravenhage	1.50	„
Mevr. A. M. C. van de Kamer	„	1.50	„
Heer I. Stam	„	1.50	„
„ C. J. Bruijn	„	1.50	„
„ J. van Ek	„	1.50	„
„ G. Valk	„	1.50	„
Mevr. P. Boel, geb. van Baak	„	1.50	„
„ J. D. Meijer	„	2.50	„
Heer P. van de Wetering	„	2.50	„
„ R. H. Driessen	„	2.50	„
„ J. T. Hofland	„	2.50	„
Mevr. E. C. E. Hofland-Kunhardt	„	2.50	„
Heer I. D. L. Harders	„	1.50	„
„ G. Nijpels	„	1.50	„
Mevr. C. van der Hart	„	1.50	„
„ M. L. A. Krien-Schijff	„	1.50	„
„ L. J. E. Krien-Schijff	„	1.50	„
Heer J. H. J. Sigal	„	1.50	„
„ V. L. de Lannoy	„	1.50	„
„ H. P. M. Kusters	Kampen	1.50	„
Mevr. I. B. Hiltermann	Keulen	2.50	„
Prof. Speijer	Leiden	1.50	„
Heer C. J. van der Boom	Rijswijk	1.50	„
„ A. Crommelin	Utrecht	1.50	„
Mevr. I. C. A. Dolk-Groneman	Zutphen	1.50	„

Donat., Leden en Abonn., die verhuizen, die verzocht Weekblad niet geregeld ontvangen, wordt verzocht hiervan kennis te geven aan den Administrateur, Laan Copes van Cattenburch 109, den Haag.

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften voor Oost- en West-Indië.

De Indisch Gids. November 1903.

C. J. Hasselman: Hongersnooden in Britsch-Indië en de lessen die wij daaruit kunnen trekken. — Mr. K. van Hinoopen Labberton: De Indische Landbouwconcessie — H. A. Meppelink: Wat is er met 's Lands geld gebeurd? Opmerkingen over Indische comptabiliteit. — B. Vrijburg: Wat zal het aanstaand Legerpaard in Indië kosten, als tot „zelf-fokken” wordt overgegaan? — J. Staal: Samensmelting van onze officierskorpsen. — De nationale congressen in Britsch-Indië III. — Varia: Contracten met zelfbesturende landschappen in de residentie Menado betreffende de havens. — Postverkeer via Siberië. — Maandelijksche revue van brochures, enz. — Koloniale literatuur: Twee Indische reisbeschrijvingen. Een nieuw werk over Indische Staatsrecht, door Mr. J. H. Ketjen. — W. Frijling: De Pacificatie van Atjeh. — De toekomst van het zilver. — De uitbreiding der Indische kust-verlichting. — Maandel. Bibliographie voor Oost- en West-Indië, door W. C. M. — Financieel overzicht.

Onze Eeuw. November 1903.

Dr. C. L. van der Burg: Geneeskundige opleiding voor de Koloniën. — Aankondiging van „Dr. Th. W. Juyboll. Handleiding tot de kennis van de Mohammedaansche wet, enz.”; door E. B. Kielstra.

De Indische Mercur. 3 Nov. 1903. No. 44.

Dr. F. W. T. Hunger: Een voorloopige verklaring omtrent het veelvuldig optreden der Mozaïekziekte bij Sumatra-tabak. — Reboisatie met Albizzia Moluccana op Sumatra's Oostkust. — Uit de oude doos: Iets uit de gedenkschriften van een kwajongen (vervolg). — Terugkeer der Nieuw-Guinea-expeditie. — Bericht van Schimmel en Co. — Uit consulaire verslagen, Manila en Calcutta. — Verslagen van Maatschappijen, enz.

De Gids. November 1903.

Bladen uit het memoriaal van den Vice-admiraal J. Boelen, uitgegeven door L. A. A. van Kervel. II. De opstand in de Molukken. 1817. Met een kaartje.

Verzending O.-I. Mail.

VOOR DEN HAAG.

Amsterdam, Nederl.,	6 Nov.	20 Nov.	11.30 's.av.
Rotterdam, Lloyd,	15	29	11.30 's.av.
Genua, Nederland,	3	17	9.15 's.av.

(Suppletore verzending den dag volgende op den aangegeven maildag te 5.5 'smorgens.)

Marseille, Lloyd,	10 Nov.	24 Nov.	7.45 vm.
Marseille, Fr. dienst,	14	28	7.45 vm.
Brindisi, Eng. dienst,	6	20	1.—mid.
Napels, Duits. dienst,	9	23	9.45 's.av.

Via Marseille: Suppletore verzending van brieven, briefkaarten en aangeteekende stukken den dag volgende op den aangegeven maildag te 7.45 vm.

Via Napels: Suppletore verzending den dag, volgende op den aangegeven maildag te 12 uur, doch de aansluiting op het vertrek der booten is daarvan niet verzekerd.

MAIL SURINAME.

St. Nazaire, Fr.,	8 Nov.	8 Dec.	7.45 vm.
Amsterdam, Nederl.,	14	28 Nov.	11.20 's.av.
Southampton, Eng.,	10	24	11.30 's.av.

MAIL CURAÇAO.

Via Genua den 2n van elke maand, alleen op verzoek. Elken Dinsdag en Vrijdag 7.20 's.av. via Southampton en Queenstown en New-York.

MAIL CONGO.

Antwerpen den 15n en laatste van elke maand 7.20 's.av. Lissabon den 8n en den 18n van elke maand 8.19 m.

MAIL CANARISCHE EILANDEN.

(Teneriffe.)
Southampton. Elken Vrijdag 7.20 's.av.
Liverpool. Elken Maandag 7.20 's.av.

ADVERTENTIE.

P. Happel Jr.

CUISINIER.

v. Kinsbergenstraat 85d,
DEN HAAG.

Uitzending van Diners.
Koude en warme Schotels.

En gros. En détail.

Hoofd-Depôt
(voor 's-Gravenhage)
van af

15 October 1884
van het **ECHTE**
Prof. Dr. G. Jaeger's
**NORMAAL-
ONDERGOED,**

voor Heeren, Dames en
Kinderen,

in Winter- en Zomer-
qualiteit.
uit de Fabriek der
Heeren

**Wilh. Benger Söhne,
Stuttgart,**
tot de laagste prijzen

Lijders aan Jicht en Rheumatiek ten
eerste aanbevolen.

A. Vahle & Co.

DEN HAAG, Hoogstraat No. 14

— Telefoon 1218 —

ROTTERDAM, Hoogstraat 340.

— Telefoon 2987. —

Th. A. A. SIMONIS

34 GROENMARKT,

over de Prinsestraat, **DEN HAAG.**

Desinfectie van Vertrekken
volgens Prof. Flügge.

STOOMDESINFECTIE

EN MOTZUIVERING VAN GOEDEREN.

Machinale Stoomzuivering

van Bedveeren.

Wasschen, opmaken en repareren

van beddegoed.

Corsmit Brossois & Co.

Meubelfabrikant

DEN HAAG.

Compleete Meubilering,

benevens verhuur van Meubilair.

Voor Benedenhuis p. maand f 15.—

» Govenhuis » » 20.—

» geheel huis » » 40.—

Bijzondere conditiën voor repatriërenden.

18, WAGENSTRAAT 18.

DAMES LAMBOUY, 2e Wagenstraat 86a, Den Haag.

W. VAN OLPHEN, Molenstraat 39, " "

B. STRAUB, Frederikstraat 40, " "

VAN ROOY, Paul Krugerlaan 20, " "

GIDS

VOOR

Repatriërenden,

Gratis aanbieding van de Haagsche Uitgevers-Mij,
„HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG”

Haagpoort 4.

Deze gids wordt in de onderstaande
hôtels gratis aan de repatriërenden
aangeboden:

Hôtel des Indes, Batavia.

Grand Hôtel „Java” „

Hôtel „Ort” „

„ Du Pavillon, Samarang.

„ Ketabang-Genteng, Soerabaja.

„ Simpang, Soerabaja.

Vraag prospectussen voor
advertentiën.

Vraagt offerte voor Ned. OOST- en WEST-INDIË.
Agent voor den Haag en omstreken, de Heer
A. DE SWERT. Schenkweg 216

SIEGEL-PIANINO.

„Zie beoordeelingen van binnen- en buitenlandsche autoriteiten, Musici en Technici.”
HOOFDAGENTSCHAP v. Nederland, Nederl.-Indië, België en Zuid-Afrika,
EERSTE NEDERL. MAATSCHAPPIJ tot Fabr. en Inv. van
Muziek-Instrumenten,
voorh. **D. ANSINGH en Co., Zwolle.**

OOST en WEST.

RESTAURANT

LAAN VAN MEERDERVOORT 195.

Open iederen werkdag van 10 ure v.m. tot 7 ure 's avonds.
Des Zondags van 12 tot 7 ure n.m.
Toegang voor leden der Vereeniging en geïntroduceerden.
Eenvoudige rijsttafel, bestaande uit rijst, sajor of kerry, één vleeschgerecht en één
sambal (plat du jour) f 0.80.
Diné f 1.50 bestaat uit bijna 't dubbele van 't plat du jour.

F. H. BOTHE,

21, Veenestraat -- Den Haag.

SPECIALITEIT IN

GEKLEURDE, ZWARTE en CRÈME STOFFEN.

Nouveaute's voor elk seizoen.

STEEDS GROOTE ASSORTEMENTEN.

BILLIJKEPRIJZEN.

STAAT

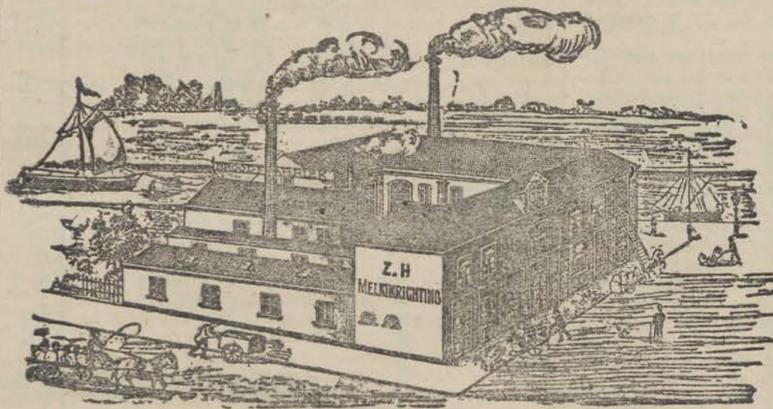
voor aanvraag van **VERLOFSTRACTEMENT**

VOOR

H.H. INDISCHE AMBTENAREN (officieel model).

Verkrijgbaar bij den uitgever van dit blad, Haagpoort 4.

Prijs 2½ cent.

De Zuid-Hollandsche Broodfabriek,

Waldorpstraat b/d Rijswijksche Weg,

heeft haren snellen bloei te danken aan het leveren van heerlijk brood bereid uit de
ZUIVERSTE GRONDSTOFFEN.

Speciaal adres voor

Zoet Roggebrood en Bruinbrood.

In December wordt 15 pCt. uitgekeerd, welk dividend
gewaARBORGD is.

Abonneert U op de

Bintang Hindia.

Geïllustreerd Tijdschrift voor den Inlander.

Abonnementsprijs f 3.— per jaar bij vooruitbetaling.

Proefnummer wordt U op aanvraag gaarne toegezonden.

DIT BLAD VERSCHIJNT ELKE VEERTIEN DAGEN.

De Haagsche Uitgevers-Maatschappij.

„HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG”,

HAAGPOORT 4.

Ieder oud-gast steune door zijn abonnement!

Chaussures Françaises et Americaines

A. Kogels & Zoon,

56. Prinsestraat 56. — 's-Gravenhage.

Nouveautés

VOOR

HERFST- en WINTERSEIZOEN.

MAGAZIJN van **BEHANGERSARTIKELN.**

Meubilering.

Stoffeering.

Decoratiën.

H. P. MEIJS,

Reinkenstraat 25, Den Haag.

GOEDKOOP ADRES voor alle voorkomende werkzaamheden.

C. HOYNG,

Den Haag. — Utrecht.

Geïllustreerde Prijscouranten worden gratis op aanvraag toegezonden

Echt Chineesche Thee,

speciaal aanbevolen aan Indische familie's.

INSTITUUT voor

Tandheelkunde en Tandtechniek

J. DUVAL, Tandarts. JULIUS LOHAN, Tandtechniker.

Oranjeplein 91. — Den Haag. — Oranjeplein 91.

Telefoonnummer 1086.

van Soest en van der Weijde.

Lange Voorhout 23. — Den Haag.

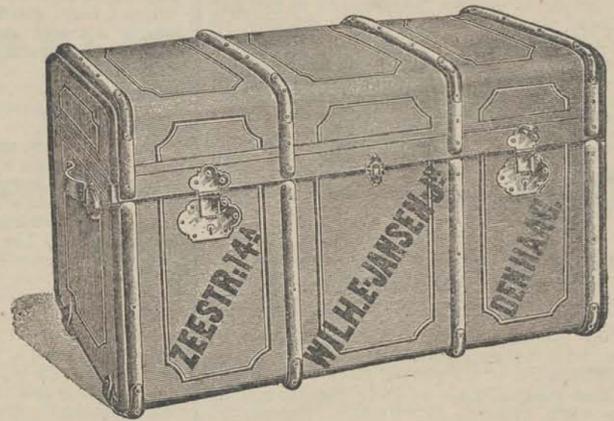
Voeren effectenorders uit op de beurzen te Amsterdam en het
Buitenland, incasseeren coupons en dividenden, belasten zich met
renteontvangst van kapitalen op het Grootboek, geven en nemen gelden
op prolongatie en à deposito.

Met 1 dag opzegging 3 pct.

Voor 1 maand 3 1/4 „

„ 3 maanden 3 1/2 „

Verstrekken REISCREDIETBRIEVEN.

Stoomvaart-Maatschappij

„ROTTERDAMSCH LLOYD”

Maildienst tusschen Rotterdam en Nederlandsch-Indië

in verbinding met de diensten der

Koninklijke Paketvaart-Maatschappij

	van Rotterdam.	van Marseille.	te Port-Said.	te Padang.	te Batavia
Goentoe *	14 Nov	26 Nov.	1 Dec.	21 Dec.	23 Dec.
Merapi	28	10 Dec.	15	4 Jan.	6 Jan.
Gedé	12 Dec.	24	29	18	20
		1904	1904		
Ongaran	26	7 Jan.	12 Jan.	1 Febr.	3 Febr.
	1904				
Sindoro *	9 Jan.	21	26	25	27
Salak	23	4 Febr.	9 Febr.	29	2 Maart.
Lawoe	6 Febr.	18 Febr.	23	14 Maart	16
Ardjoeno	20	3 Maart	8 Maart	28	30

* Dubbel schroefstoomschip. 1e klasse midscheeps. 2e klasse in de campagne.

De Hoofd-Agenten: **Ruys & Co., Rotterdam.**

De Agenten: **Eijkensluyters & Tromp, Anna Paulownastraat 14, 's-Gravenhage.**

BROCADES & STHEEMAN. — MEPEL.

Fabriceeren alle Geomprimeerde Geneesmiddelen,

Huis- en Plantageapotheken, Handapotheken voor Doctoren en Mijnwerkers.

Geomprimeerde Photo-Artikelen.

CASCARA-PASTILLES } zeer aangename laxermiddelen.

WONDEROLIE-PASTILLES }

INDISCHE GENEESMIDDELEN STEEDS VERSCHIE AANVOER.

LEVERANCIERS VAN MEERDERE REGERINGEN.

Zie aanbevelingen Nederl. Rode Kruis, Dr. Romeyn, Prof. Korteweg

Dr. Lingbeek, Dr. v. d. Capellen, enz. enz.

Bijna ieder geneesmiddel kan in geomprimeerden vorm gemaakt worden.

Vraag slechts ons Fabrieksmerk. Te bekomen bij alle Apothekers.